

Architectura et Amicitia

Verslag
Excursie
26-29 mei 2017
Riga

INHOUD

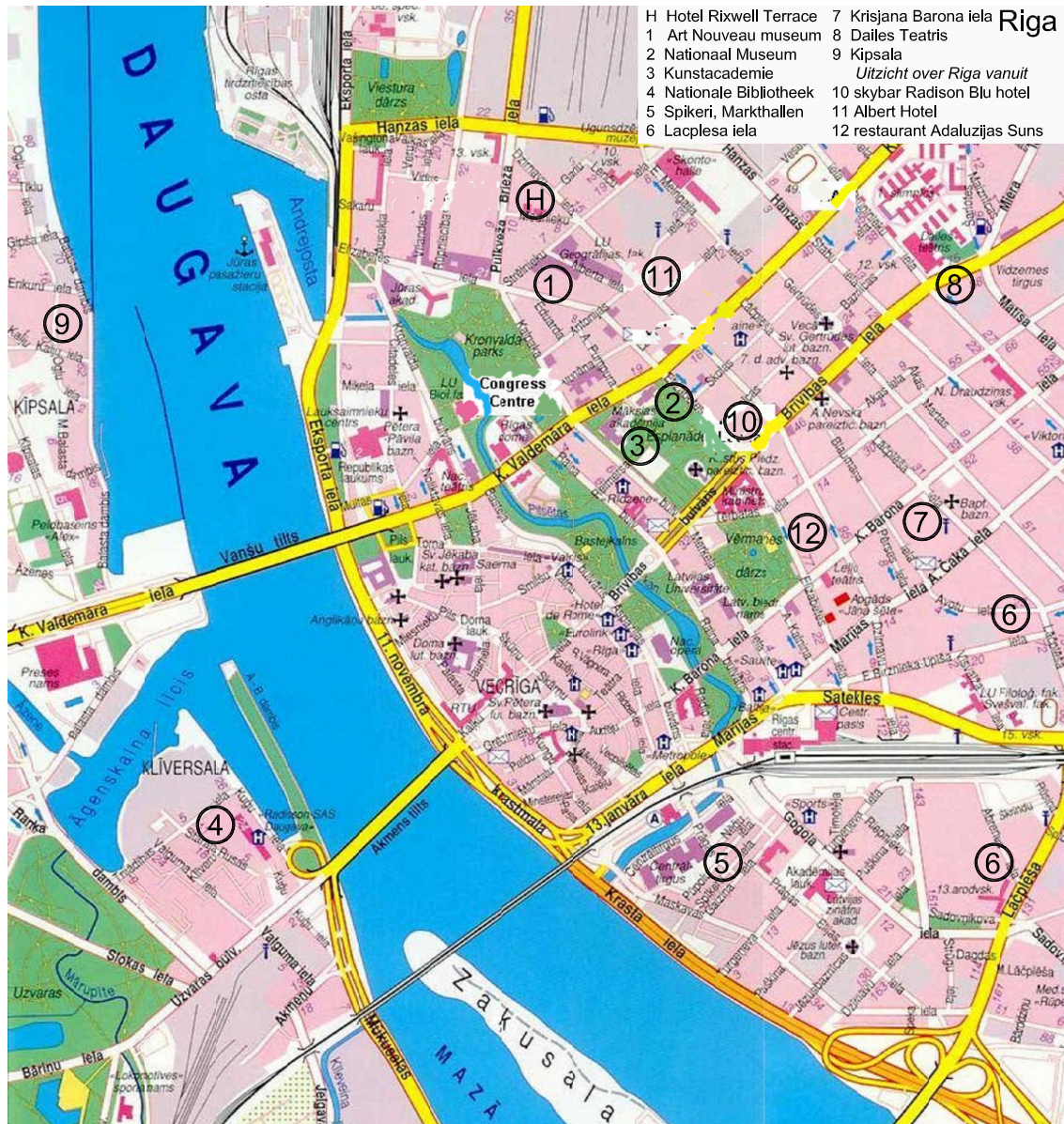
Kaart Jurmala	4		
Kaart Riga	5	Uitbreiding Kunstacademie Riga	Bart Duvekot 37
Lezing Artis Zvirgzdins over Riga en Letland	7	Saar Sparnaay	Lets Nationaal Museum Pieter Stalenhoef 39
Woonhuis Zaiga Gaile	9	Minke Wagenaar	Appartementen Ciekurkrasti Vera Yanovshtchinsky 43
Gypsum Factory	11	Ellen van Kessel	Begraafplaats Bralu Kapi Xander Arets 45
Houten huizen op Kipsala	13	Juliëtte Daniëls	Spikeri Kwartier Ruud Wilmink 47
Lipke Memorial	15	Minke Wagenaar	Centrale Markthallen Pieter Boerstra 49
Exupery International School	17	Virginia Doelwijt	Art Nouveau Museum Eugene Franken 51
Concert hall Dzintari	21	Evy Augusteijn	Bergs Bazar Geert Bosch 53
Dzintary Park	25	Hester Wolters	Riga Design en Art School Annemariken Hilberink 55
Dzintary Park uitkijktoren	25	Michael de Roo	Ledus Emiel Lamers 59
Appartementen Jurmala	27	Guus Baneke	Twee panden Menno Ongerling 61
Kado Karim	29	Rens Schulze	Dailes Theater Harrie van Helmond 63
Strand Jurmala	33	Mechtild Linssen	Nationale Bibliotheek Joke Lanphen, Menno Ongerling 65
Majori Sporthal en Sloka Stadion	35	Michael de Roo	Groepsfoto AetA reis Riga en Jurmala 67

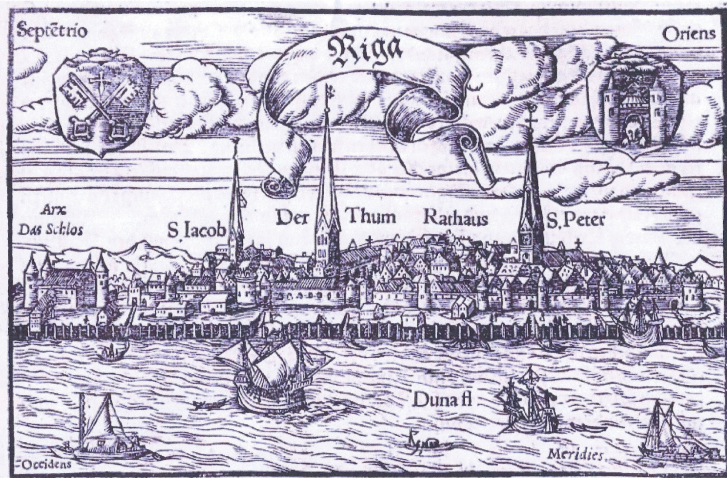

- 1) Majori Sport Ijsstadion
 2) Dzintari koncertzaal
 3) Dzintari Park/ Forest Park

- 4) Kado Karim
 5) Dzintari Prospekts
 6) Promenade

- 7) Sloka stadion

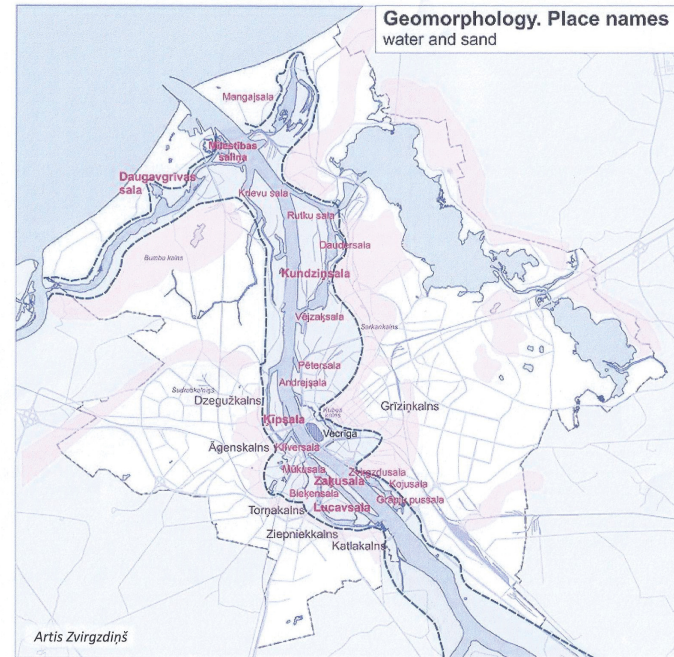

Woodcut from Sebastian Munster's *Cosmographia Universalis*, 1575

*Sen to Rīgu daudzīnāja,
Nu to Rīgu ieraudzīju:
Visapkārt smilšu kalni,
Pati Rīga ūdenī.*

*Heard about Riga for a long time,
Now I finally see it:
All around hills of sand,
Riga herself in water*

Lezing Artis Zvirgzdins over Riga en Letland Saar Sparnaay

Overzicht van de geschiedenis met betrekking tot diverse perioden van overheersingen van Letland

1201	stichting Riga
1225 – 1561	Livonia
1561 – 1621	Polen
1621 – 1710	Zweden
1710 – 1918	Rusland - 1914 Duitse bezetting van Letland
1918 - 1940	Latvia (Interbellum)
1940 - 1991	Rusland – tijdens deze periode vindt de industrialisering plaats
1941	Nazi-Duitsland valt Letland binnen
1991	onafhankelijkheid van Latvia, sinds 2004 Lid van de EU en NAVO, sinds 2014 heeft het land de Euro

Letland in het kort, indeling in vier regio's:

Het westelijk deel is de regio Koerland
Noordelijk deel Lijfland
Meregebied Letgallen in het oosten aan de grens met Rusland en Wit Rusland
Zuidelijk Semgallen aan de grens met Litouwen

Samenstelling van de inwoners heden:

60% Letten – 30% Russen van de ca. 2,3 miljoen inwoners de andere 10% bestaat uit Litouwers, Polen, Wit Russen en Oekraïners. In de grote steden zijn de Russen in de meerderheid, echter ze zijn met een aanzienlijk deel geen staatsburger omdat ze de daartoe verplichte inburgeringscursus niet hebben gevolgd. Zij mogen niet stemmen en ook niet vrij reizen en werken in de EU.

Ontwikkeling van Riga

Door zijn lange geschiedenis als handelscentrum is Riga de grootste en meest kosmopolitische stad van het Baltisch gebied. Dat vindt zijn weerslag in de architectuur. In het oude centrum staan veel

gebouwen in de stijl van de Nationale Romantiek - een richting binnen Riga's Art Nouveau.

De stad is rijk aan Jugendstil bouwkunst dat door de Unesco op de Werelderfgoedlijst is geplaatst.

Eeuwenlang lag Riga omsloten door stadsmuren aan de rechteroever van de westelijke Dvina - Daugava rivier. Halverwege de 19de eeuw werden, onder Russische heerschappij, deze muren afgebroken en vervangen door een ring van boulevards en parken, naar plannen van Jānis Frīdrihs Baumanis (1834-1891). Langs deze boulevards werden 90 stenen gebouwen opgericht. In 1856 zijn door Johan Daniel Felsko en Otto Dietze reconstructieplannen gemaakt voor het centrum van Riga.

Er werden buitenwijken gebouwd voor het groeiende aantal fabrieksarbeiders. Konstantīns Peksens (1859 – 1928) de meest prominente architect, bouwde meer dan tweehonderdvijftig meer-verdiepingen stenen huizen, waarbij deze veelal op de straathoeken werden voorzien van torentjes Riga beschermt ca. vier duizend houten huizen, gebouwd na de Napoleontische tijd, waarvan vijfhonderd in het historische centrum zijn gelegen. Tussen 1958 en 1980 werden, buiten het stadscentrum, veel grootschalige woonkazernes gebouwd.

Actuele vraagstukken

Leegstaande gebouwen in het historische centrum, nieuwe leegstaande koop woningen in de voorsteden

Stadsvernieuwingen

Positieve voorbeelden zijn Bergs Bazar, het Spikeri kwartier, Hey Market en de ontwikkeling van diverse kleine winkels, cafés etc.

De sterke kant van de Letse architectuur

Letse architecten hebben belangrijke ervaring met erfgoed gerelateerde omgeving, restauratie, renovatie en vernieuwing. Met respect voor

geschiedenis, met als voorbeeld Kipsala eiland met div. houten huizen en de Gypsum fabriek, Kalnciema straat en Koka Riga (Wooden Riga) met eveneens houten huizen, het al eerder genoemde Spikeri kwartier, uitbreiding van de kunst academie.

Recente bouwwerken

Letse Nationale Bibliotheek 1988-2013, het Letse Nationale Kunstmuseum 2010-2015, Zanis Lipke Memorial 2012, Universiteit van Letland centrum voor Natuurwetenschappen 2015.

Werken in Uitvoering

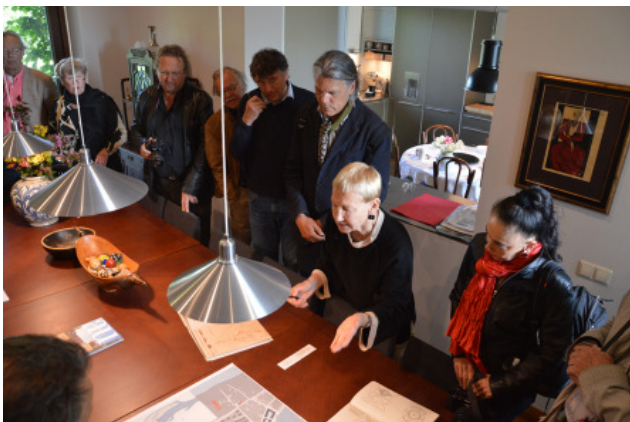
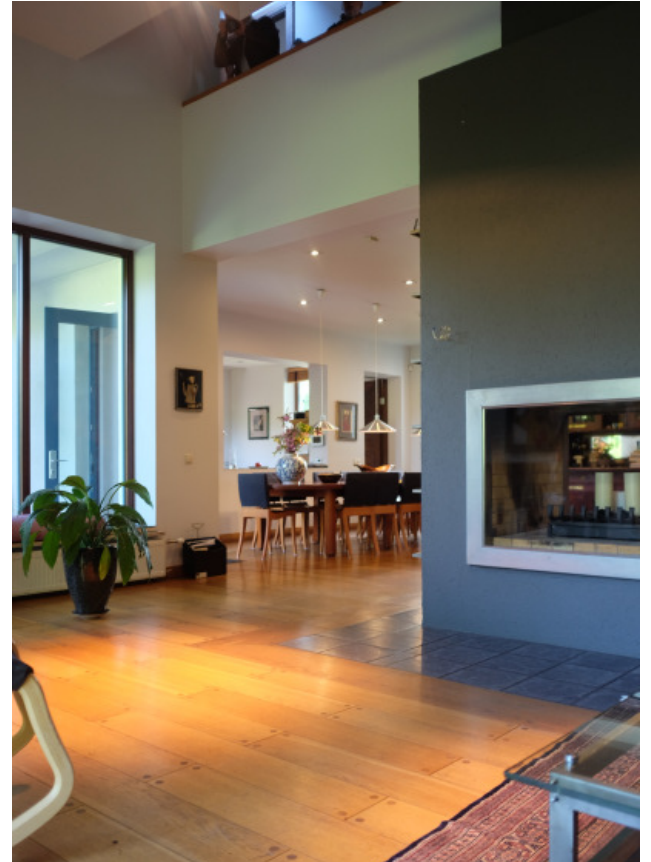
Technische Universiteit Kipsala, universiteit van Letland campus in Tornakalns, omgeving van Skanste straat, Lets Museum van Moderne Kunst gewonnen ontwerp door Adjaye Associates (UK) en AB3D (Letland), Baltische spoorweg met verbinding Berlijn via Riga naar Helsinki 2025-2030.

Artis Zvirgzdins

Woonhuis Zaiga Gaile en haar uitleg over Kipsala

Het huis met de twee gezichten

Minke Wagenaar

De lage ochtendzon, de reflecties op het water. Stroomopwaarts ligt aan de overkant van de Daugava de oude binnenstad van Riga verscholen achter een hoog passagiersschip.

We staan voor het huis van de architect Zaiga Gaile en haar man Maris Gailis aan de Balasta Dambis, op het schiereiland Kipsala. In de verte staat op dezelfde dam een verweerd houten huis, dat onmiddellijk de luiken open gooit - in mijn hoofd dat vol stroomt met associaties: Tolstoi, Lindgren. Een droomhuis dat vermoeid achterover leunt na alles wat zich ooit binnen en buiten de gevels en op de rivier heeft afgespeeld.

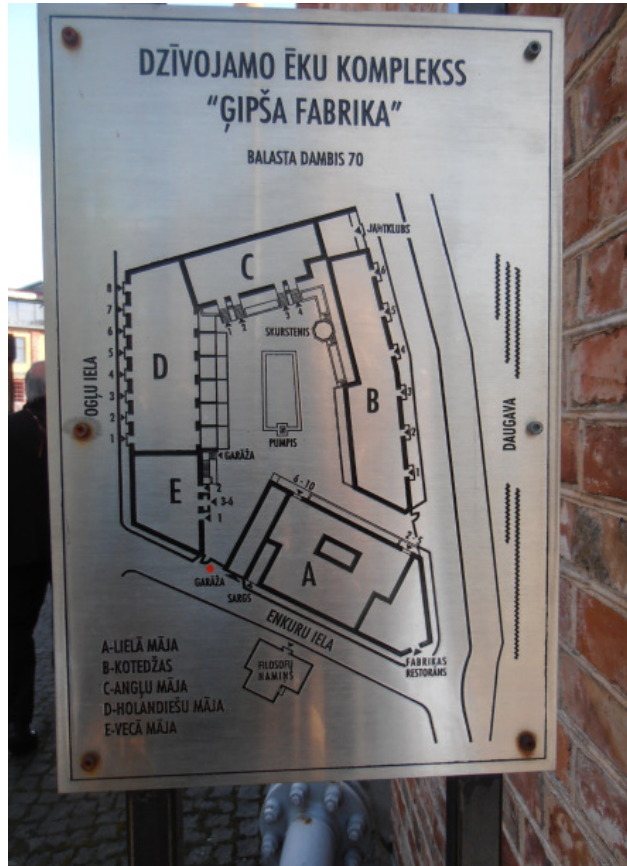
We gaan naar binnen in het lichtblauwe houten huis van twee lagen en een kap, met een heksenhoed boven de ingang. Door een grote hal, die meer dan de helft van het huis beslaat, lopen we naar een trap die met zeven treden naar beneden gaat en uitkomt in het eigenlijke huis - dat zich hier van de rivier heeft afgekeerd en zich richt op een tuin die doet denken aan een opgeruimde boomgaard.

De ruimtelijke structuur van het huis bestaat uit een aaneenschakeling van rechthoekige vormen en halverwege een hoekverdraaiing. Door de lage kap voelt de verdieping benauwd aan als bij een betimmerde zolder van een boerderij. De bovenkamers onder de heksenhoed zijn alleen via deze omweg bereikbaar. De teleurstelling is compleet. Het huis is even prettig als dat van schoonouders kan zijn, de architectuur ervan is middelmatig. In de eetkamer ontvangt de groep een uitgebreide toelichting op de herontwikkeling van het schiereiland, na een decennialange verwaarlozing. Gailis is er projectontwikkelaar, Gaile de architect.

Terugkijkend naar de foto's van dit bezoek vallen de bewakingscamera's op, die aan de lichtblauwe gevel zijn bevestigd. Maris Gailis was minister en korte tijd premier van Letland. Zou dit de reden zijn voor de afscherming van het huis aan de kant de rivier? Of was het de avondzon die de radicale scheiding tussen voorhuis en achterhuis bepaalde? Dan waren we er veel te vroeg op die dag.

woonhuis Ziga Gaile

Balasta Dambis 66A, Riga
architect Zaiga Gaile

Gypsum Factory van Zaiga Gaile

Ellen van Kessel

Zaiga Gaile, de grand dame van de Letse architectuur; wij kregen op het eiland een persoonlijke rondleiding langs de Gypsum Factory gelegen op het eiland Kipsala, hoewel haar man (en zakelijk partner) het hier vrij snel van haar overnam.

Een bijzonder project, waarbij de oude Gipsa Fabrika eentransformatie naar woonappartementen onderging met rondom de fabriek ook nieuwbouw en aansluitend een carré van nieuwbouw. Volgens de in het Lets opgestelde fraaie glossy, die ik ter plekke mee kon nemen, gaat het om 58 luxe (loft)appartementen (variërend van 247 m²-327 m²) en 4 exclusieve villa's. Gaile (1951) kreeg haar opleiding aan de het Polytechnisch Instituut voor Architectuur in Riga, vanaf 1978 als architect actief, realiseerde het project Gipsa Fabrika in 1997. Haar handelsmerk is het combineren van oud en nieuw, het ontwerpen van nieuwbouw binnen bestaand historische structuren en het transformeren van oude gebouwen door hieraan een nieuwe functie te geven. Zelf noemt zij de fabriek een reconstructie, en dat klopt ook wel. In feite resteren alleen nog de buitenmuren en ook die zijn ingrijpend aangepast om de appartementen erin te kunnen huisvesten. Ook zijn er oude stenen voor een deel van de nieuwbouw toegepast. Zij zelf zegt hierover dat reconstructie een nieuwe kwaliteit moet toevoegen. Een contrast met de gele bakstenen van het fabrieksgebouw zijn de luxe appartementen aan de kade, opgetrokken uit zwarte Belgische bakstenen, waarbij elk appartement een privélift heeft naar de eronder gelegen parkeergarage. Opmerkelijk is het dat de trappenhuisen aan de voorzijde (met uitzicht op het water) gelegen zijn, terwijl het wonen met de balkons dus aan de binnenhof is gesitueerd. Als reden wordt de bezonning en de harde wind genoemd. Opvallend in de tweede binnenhof zijn de grote metalen zuilen, intussen met klimop, ooit bedoeld als

skelet voor een kantoorgebouw dat er nooit gekomen is, heeft Gaile ze gewoon laten staan, hetgeen niet detoneert, integendeel.

Intussen vertelt haar man dat de afgelopen twintig jaar de prijzen twintig keer verhoogd zijn, een geval van gentrificatie. Ik bespeur bij mezelf gemengde gevoelens: Gaile is natuurlijk als pionier te beschouwen in het herbestemmen van erfgoed in een tijd waarbij daar in Riga nog weinig oog voor was, maar is de reconstructie niet te ver doorgeschoten (weinig oorspronkelijks meer)? En hoewel het eiland (een voormalig arm vissersdorp) nu tot leven is gekomen, hoe erg is het dat het wonen nu alleen voor de zeer rijken is weggelegd?

Gypsum Factory

Oglu iela, Enkuru iela, Riga
architect: Zaiga Gaile Birojs
1997

Houten huizen Kipsala en woonhuis NRJA Juliëtte Daniëls

Na het woonhuis van Zaiga Gaile bezocht te hebben wandelden wij over het groene (schier) eiland Kipsala, gelegen aan de rivier Daugava met een wijds uitzicht richting het oude Riga, nu Unesco Wereld Erfgoed. (afb.1 of 2) Oorspronkelijk bestond Kipsala uit meerdere eilanden, Riga was alleen per boot te bereiken. Bebouwing is er al zo'n 200 jaar op Kipsala. Hier woonden zalmvissers in traditionele, primitieve houten huizen met ieder een eigen moestuin. (afb. 3) Houten huizen zijn er nog steeds in grote getalen, velen gerestaureerd en aangepast aan de eisen van deze tijd door Zaiga Gaile.(afb. 4) Zij en haar man deden vanaf 1997 bouwhistorisch onderzoek naar en zamelden geld in om zo'n twintig houten huizen te renoveren en er moderne huizen van te maken waarna deze verkocht werden. Ook zijn houten huizen die oorspronkelijk in het oude centrum van Riga stonden op Kipsala herbouwd.

Uitgangspunt van Zaiga Gaile bij iedere renovatie is er een comfortabel eigentijds huis van te maken met de uitstraling van een historisch houten huis. Eigenlijk bestaan de gerenoveerde huizen uit een soort trompe d'oeil gevels waarachter totaal nieuwe huizen staan met aan de achterkant uitbouwen voor de auto, zwembad of anderszins. (afb. 5 of 6) De eisen voor renovatie van historische panden kennen weinig grenzen hoewel er aan het zoeken naar goede materialen wel veel zorg besteed wordt. (afb. 7) En de investering in deze panden is meer dan de moeite waard geweest want zo ongeveer vertwintigvoudigd.

Een vreemde eend in de bijt is het nog in aanbouw zijnde woonhuis van NRJA. De stelling van dit in 2005 opgerichte bureau is 'No Rules Just Architecture'. NRJA probeert met dit privé woonhuis met vier inpandige parkeerplaatsen op de begane

grond een overgang te creëren tussen de industriële uitstraling van de tot appartementencomplex verbouwde Gypsum fabriek en de historische houten huizen. (afb. 8 en 9 NRJA woonhuis) Door de donkere kleurstelling, die in Letland erg in zwang is blijft het een groot op zichzelf staand object.

Houten huizen Kipsala
Balista Dambis, Oglu iela, Zvejnieku iela
Riga

woonhuis NRJA
Gipsa iela hoek Oglu iela, Riga
architect NRJA
2017

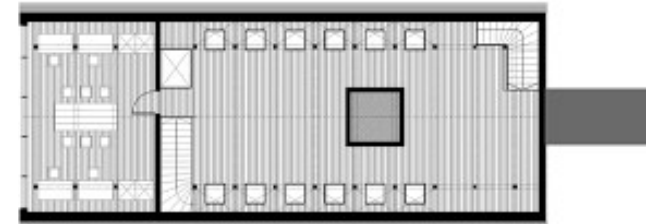
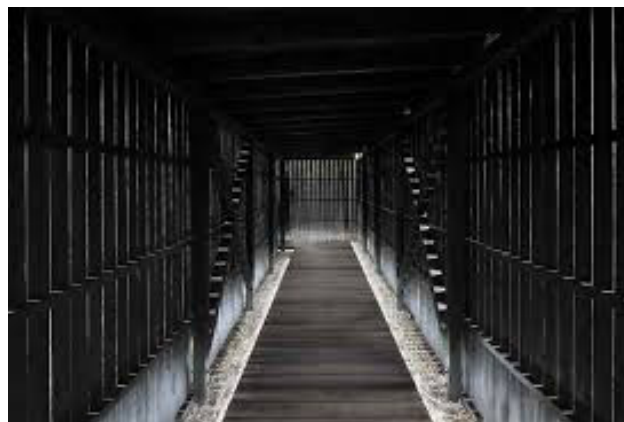
As the number of the rescued people kept growing and the Klokāla shelter became too small, Lipke organized the transportation of the runaways to Dobele parish, some 80 kilometres from Riga. Lipke signed a contract with the parish elder, Vāls Bienenfelds, on renting the "Red" farmstead and secured agreements with the owners of two more farmsteads. The rescued people were hidden in special bunkers and provided with food. It was an extremely dangerous undertaking/endeavour, particularly because it was carried out in a war zone far from Riga. With the help of trusted people, Lipke managed to hide away thirty-six runaways in Dobele parish, among them a Jewish woman and her little daughter, a Latvian, and a Ukrainian prisoner of war.

About twenty-five people helped Lipke with the risky rescue operation. Among them there were drivers, farmers, a parish elder, the chief doctor of the Dobele hospital, as well as several teenagers and young people of various religious and ethnic backgrounds. An essential role was played by Lipke's family members: wife Johanna, daughter Aina and sons Alfrieds and Zīfrīds.

VIKTORS JANSONS

Zanis and Johanna, 1st row, first from the right, together with the Jews they rescued. Photo from 1946.

Lipke Memorial
Minke Wagenaar

Hier was het.

‘Een half miljoen Letten lieten tijdens de Tweede Wereldoorlog het leven, een derde van de bevolking.’
Wie wil begrijpen hoe de huidige natie Letland tot stand is gekomen doet er goed aan om het verhaal over de boekhandelaar van Riga te lezen, Janis Roze, in het boek ‘Baltische Zielen’ van Jan Brokken. Hij schrijft daarin ook: ‘De tachtigduizend Joodse inwoners van Riga vonden bijna allen de dood (...).’

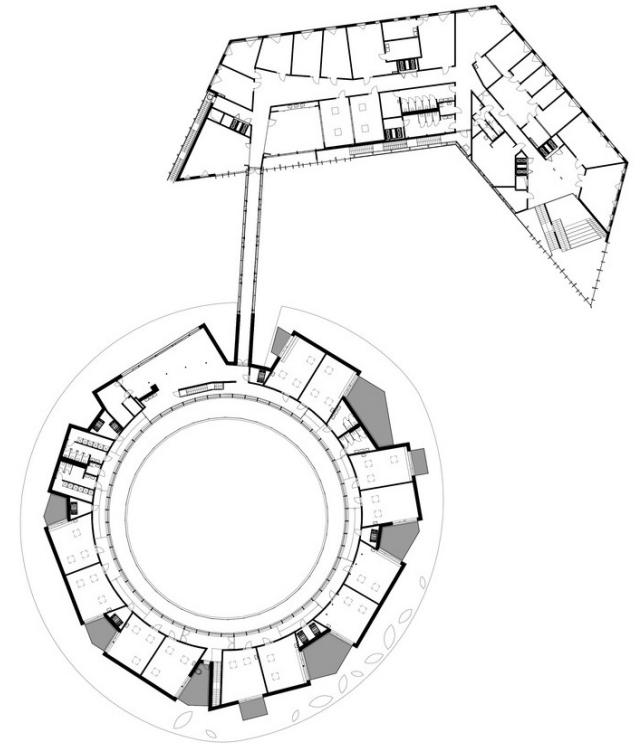
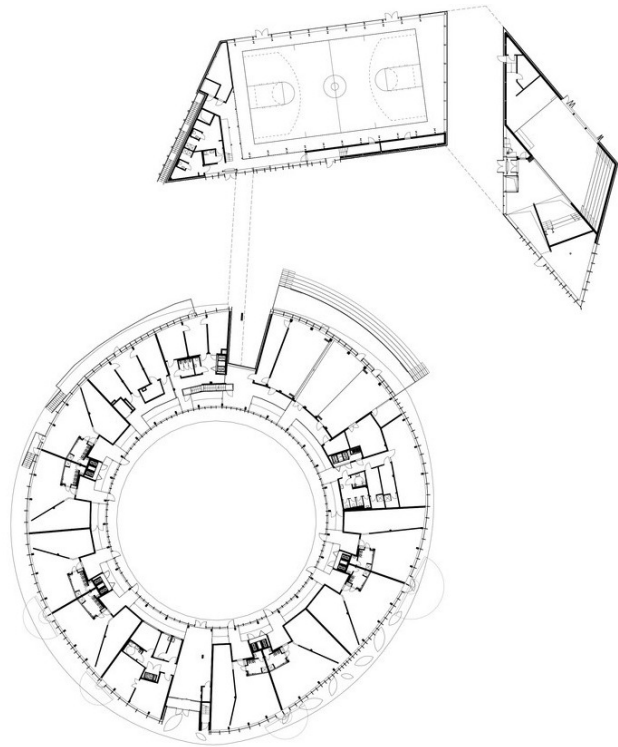
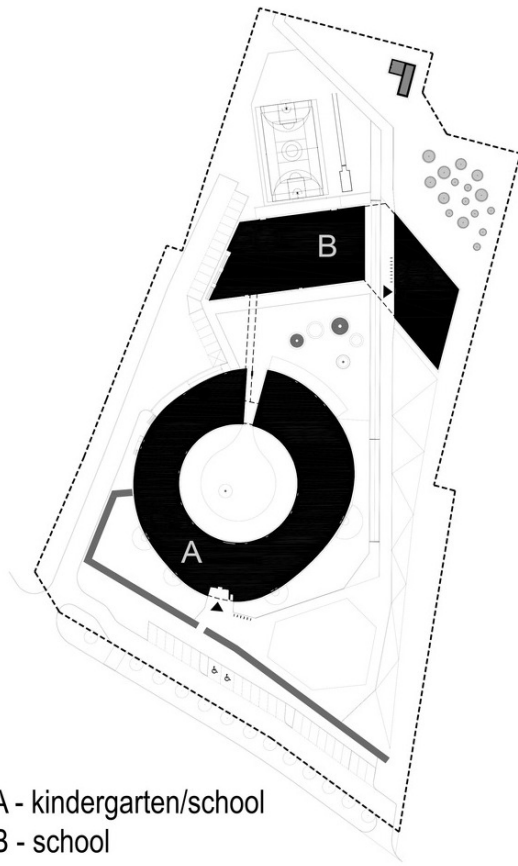
Bijna, bijna.

Žanis Lipke, heeft er een aantal gered, samen met zijn vrouw, kinderen en met de hulp van anderen. Het is onvoorstelbaar moeilijk voor te stellen hoe groots en gevaarlijk deze daden van Žanis Lipke en de zijnen waren. Het Žanis Lipke Memorial slaagt er dan ook niet in om dit onvoorstelbare voorstelbare te maken. Wat rest is de aanwijzing van de plek: hier was het.

Ongeveer op de plek van de ondergrondse bunker is een gestileerde houten schuur neergezet. De materialisering is sober en mooi. Het gebouw heeft een simpele en doeltreffende logistiek. Binnen heerst de duisternis. De ogen moeten er aan wennen. Op de verdieping is een symbolisch gat in de vloer, dat in de diepte andere symbolen ontsluit. De opluchting om weer buiten in het licht te staan is onvergelijkbaar met het gevoel dat de onderduikers moeten hebben gehad toen ze uit de verduisterde bunker omhoog gingen naar het licht.

https://en.wikipedia.org/wiki/Žanis_Lipke_Memorial
<http://www.lipke.lv/en>

Lipke Memorial
Mazais Balista Dambis 8, Riga
architect: Zaiga Gaile Birojs
2009-2012

A - kindergarten/school
B - school

Exupéry International School
Verginia Doelwijt

Op zoek naar de internationale school Exupéry in de nieuwbouw ergens tussen Riga en Jurmala belanden we op een bedrijventerrein. De school is wat moeilijk te vinden omdat de aangrenzende woonbuurt nog niet gereed is. Zo zien we nog eens hoe men hier met slechts een paar woningtypen een nieuwbouwwoningcomplex realiseert. Bij aankomst ziet het er eerst naar uit dat wij niet naar binnen kunnen maar omdat de architect aanwezig is lukt dit toch.

Bij de ingang staat een plattegrond. Hieruit valt op te maken dat de school bestaat uit twee delen een cirkelvormig gebouw A korpuss met binnenplaats en daarachter een gebogen gebouw B korpuss. Verder het terrein oplopend blijkt dat de twee gebouwen door een loopbrug zijn verbonden.

De filosofie van de school is dat er een “voor”-school is waar je vanaf 11 maanden welkom bent tot je 6 jaar bent. Daarna begint de “echte”school tot je zestiende. Er wordt lesgegeven aan kleine groepen van 16 kinderen. De klaslokalen moeten ruim zijn met alleen natuurlijke materialen.

In het cirkelvormige gebouw beginnen de allerkleinsten op de begane grond en kunnen direct naar buiten de multifunctionele ruimte in om daar allerlei activiteiten te ondernemen. De grotere kinderen zitten boven en naar mate je ouder wordt groei je het andere gebouw in. De kinderen zijn er de hele dag van 8.30 tot 17.30 uur zodat er ook een keuken en kantine aanwezig zijn. De kleintjes slapen ‘s middags een paar uurtjes in een slaapzaaltje.

Van jongs af aan worden vreemde talen geleerd. Men begint met Frans maar ook Engels, Russisch en uiteraard Lets worden geleerd.

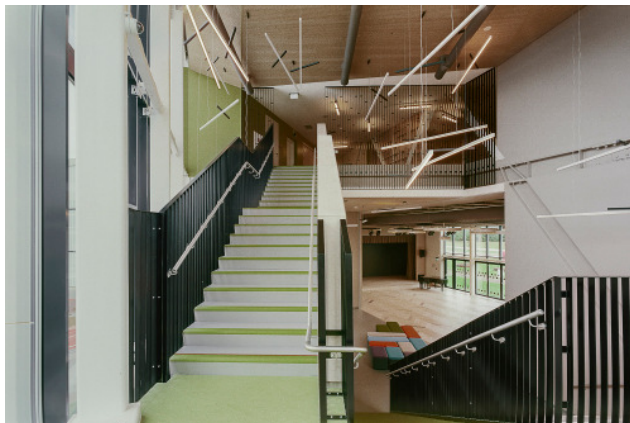
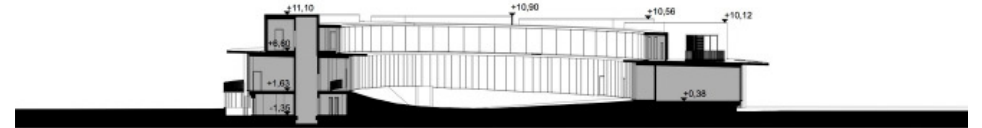
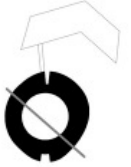
Er is veel aandacht voor muziek, kunst, literatuur, sport en dans. Zo zijn er een bibliotheek, een gym- en balletstudio, een toneelzaal en een muzieklokaal

alsmede vijf talenpractica, twee computerruimten, laboratoria voor biologie en natuur- en scheikunde, studio’s om te schilderen en een sporthal.

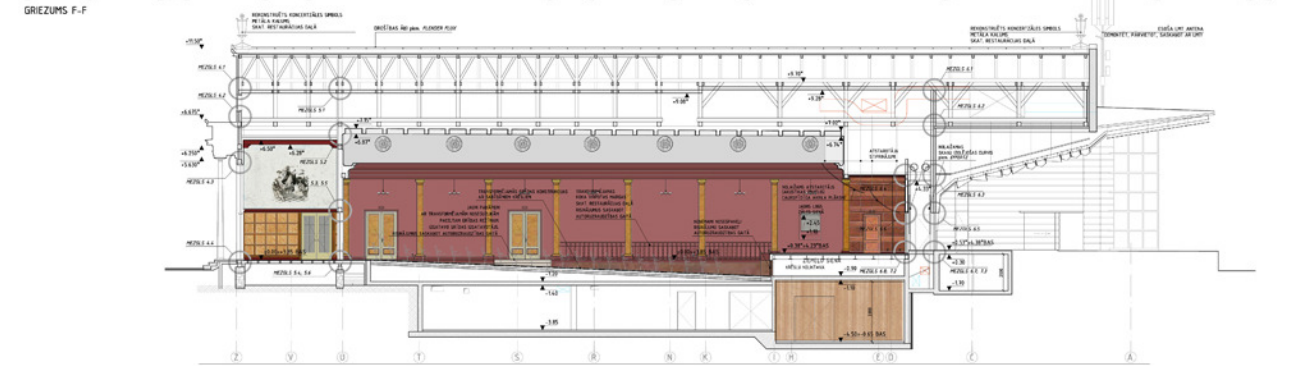
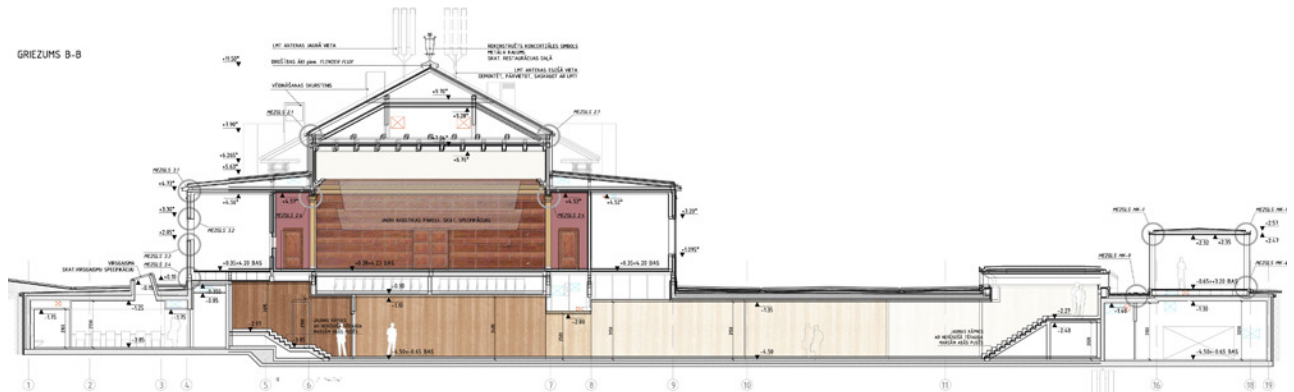
Dit programma moest de architect in zestien maanden realiseren. Als ze meer tijd had gehad waren sommige keuzes anders gemaakt maar echt storend vind ik dat niet. Het gebouw doet erg plezierig aan. Het is vanuit het kind ontworpen. Er komt veel licht naar binnen. Het licht en het kleurgebruik geven rust.

Het is vast heel fijn om als kind hier naar school te gaan. Een minpuntje is wellicht het schoolgeld dat bijna 18.000 euro per jaar bedraagt.

Exupéry International School,
Jauna iela 8
Pinki Babites pagasts
architect: 8AM
2016

Muziek in Jūrmala

Evy Augusteijn

De plek waar nu het Dzintaru concertgebouw staat begon als een buitenpodium voor concerten onder de naam Edinburgh Well-house Concert Hall ter ere van het huwelijk van de Duke of Edinburgh met de dochter van Alexander II.

In 1922 veranderde de naam in Dzintaru. Om ook bij slecht weer te kunnen spelen ontstond het in Letse traditie karakteristieke houten gebouw in 1936.

Het architectenbureau Jaunromans en Abele won in 2008 de competitie voor de uitbreiding.

Omdat het gebouw valt onder UNESCO werelderfgoed bedachten zij een apart kassagebouw dat ondergronds leidt naar de concertzaal. Constructief bleek dat nog best lastig omdat er om het wortelbed van de bestaande bomen heen gebouwd moest worden. Naarmate men dichterbij de zaal komt wordt de materialisatie donkerder van kleur.

In de zaal zijn de stoelen (lage rug) zo ontworpen dat ze – ineengeschoven - onder het podium passen tijdens een vrije vloer voorstelling. De vloer is beweegbaar van vlak naar oplopend. Dit past wonderwel binnen de structuur van de oorspronkelijke zaal in Art Deco-stijl.

Hoewel de oorspronkelijke entree in het plan niet meer gebruikt wordt is deze wel gerestaureerd. De fresco's van Ansis Cirulis, voorstellende Letland, de rivier Lielupe en de zee zijn weer in ere hersteld.

Toch blijft voor mij elke keer weer de vraag of je een verloren gegane functie moet laten zien.

Kijk naar het Rijksmuseum, het Stedelijk en het Concertgebouw. Das war einmal en het komt nooit meer terug.

Logistiek gezien zal het hek tussen de concerthal en het kassagebouw wel nodig zijn. Toch eist het mijns inziens wel erg veel aandacht. Jammer, hierdoor verliest het houten gebouw zijn oorspronkelijke allure.

In de Sovjetperiode in de jaren 60 werd naast het houten gebouw de festivalhal gebouwd. Ontworpen door M. Gelzis, in samenwerking met de constructeur A. Bite. In de open lucht, maar wel overdekt. Veel aandacht werd besteed aan het akoestische plafond door A. Vecsilis. Hoewel het elektrisch versterkte geluid niet noodzakelijk is door de overkapping wil men toch het straatgeluid overstemmen. In al die jaren zijn de ietwat ongemakkelijke banken gehandhaafd. Het biedt meer plaatsen en dichterbij opeengepakt ook warmte.

Inmiddels zijn er plannen om in samenhang met de concerten en de festivals het omringende bos en het strand meer te betrekken bij allerlei activiteiten voor jong en oud.

Noten:

Concertgebouw : 500 plaatsen

Openluchttheater: 2000 plaatsen

Zie ook Architectural Guide Riga, uitgegeven door DOM Publishers, ISBN 978-3-86922-286-8.

Hoewel wij de Letten Mariss Jansons, dirigent (van 2004 tot en met seizoen 201-2015 bij het Concertgebouworkest) en de violist Gidon Kremer (lees ook het boek De Baltische Zielen van Jan Brokken) kennen, is het niet duidelijk of ze ooit in eigen land zijn opgetreden. Laat staan in Jūrmala.

Concertgebouw Dzintaru

Turaidas iela 1

Jūrmala

Concertgebouw (houtbouw)

architect: V. Mellenbergs

1936

uitbreiding competitie 2008

architect: Jaunromans en Abele

2015

Openluchttheater

architect: M. Gelzis

constructeur: ir A. Bite

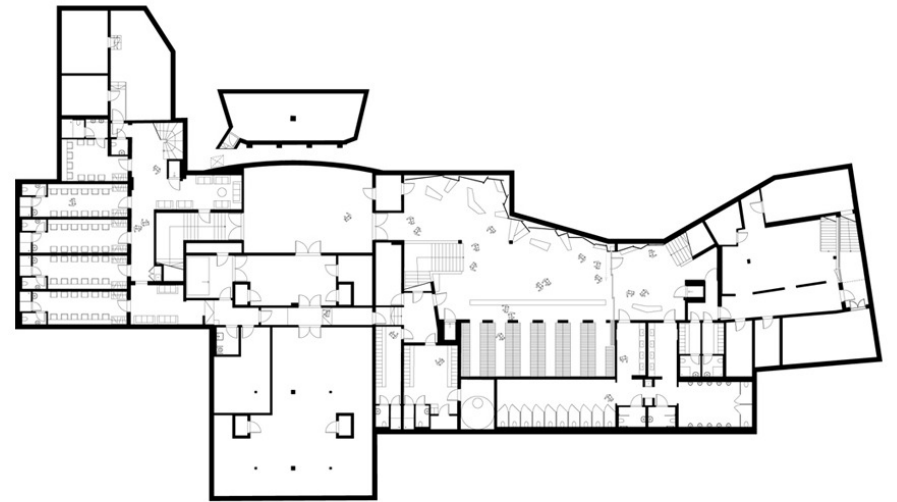
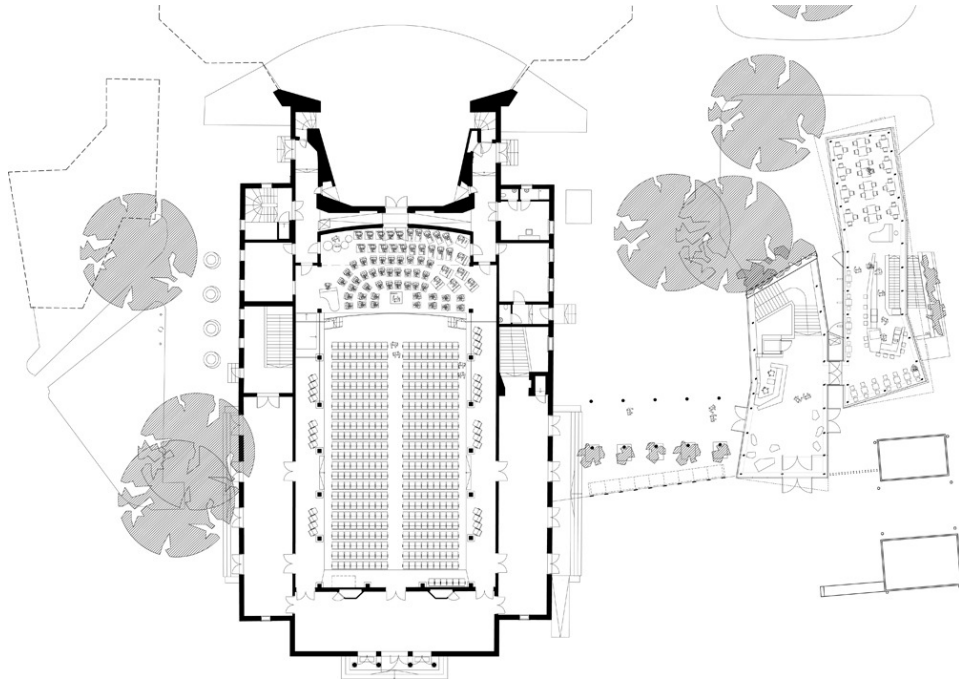
akoestiek; A. Vecsilis

1960

restaurant

Dzintari Park met uitkijktoren van ARHIS

Hester Wolters

Na een hele ochtend door Kipsala gelopen te hebben, gingen we met de bus – via de Exupery International School – op weg naar Jurmala om daar als eerste de Concerthal te bekijken. Vanwege een festival kon de bus niet doorrijden en stapten wij ongeveer 2 kilometer voor de Concerthal uit de bus. Daardoor kregen we de kans om langs vele grote, luxueuze buitenhuizen – sommige oud en opgeknapt, andere geheel nieuw gebouwd, verdeeld in appartementen – te wandelen. Het leek dat er nogal veel leegstonden.

De terugwandeling naar de bus ging door het Dzintaripark. Daar werden we verrast door een tot in detail ontworpen park waarbij niet beknibbeld was op kosten. Zo waren de banken en stoelen van de Duits-Servische ontwerper Konstantin Grcic. Wat vooral ieders bewondering oogstte was de enorm uitgebreide kliminstallatie met luchtbruggen, glijbanen, evenwichtsbalken etc. die zich tussen de bomen over een enorm groot gebied uitstreckte. Velen van ons konden nauwelijks de verleiding weerstaan om er in te gaan en betreurden het geen kind meer te zijn. We zochten maar troost met een ijsje bij een van de vele over het park verspreide ijscobars/karretjes.

De uitkijktoren van ARHIS bevond zich in het midden van het park. Op zich een mooi ontwerp, maar omdat onze gids zei dat je boven eigenlijk niets kon zien, bespaarden de meesten zich de moeite. Tenslotte hadden we al heel veel gelopen. Door al deze attracties was het een levendig park waar veel mensen en kinderen gebruik van maakten.

Dzintari Forest Park

Michael de Roo

Een aangename verrassing, het park, met die 200 jaar oude pijnbomen, gelegen in een van de rijkere stadsdelen van Riga. Er heerste een soort van gedisciplineerde gezelligheid: geen schreeuwende kinderen, vaders en moeders die goed opletten dat er geen ongelukken komen op de laaghangende touwbruggen en ander speeltuig van natuurlijke materialen. Ook is er voldoende begeleiding bij de touw-hang-bruggen voor oudere kinderen en volwassenen, die zich hoog in de bomen verplaatsen door het bos. Er kan worden gerolschaatst en in de winter kan je er ook langlaufen. In de zomer een zeer populaire plek voor de inwoners van Riga. Het licht in dit waarschijnlijk uitgedunde bos is prachtig. De 38 meter hoge Dzintari uitkijktoren met een uitkijkplatform op 33,5 meter hoogte, laat ons het bos zien dat ook bekend staat als Kaiserwald, gebouwd in de 20e eeuw en een van de eerste 'stadstuinen' in de geschiedenis, met oorspronkelijk een groot aantal Art Nouveau en Eclectische Villa's. Vanaf 1943 was hier het Kaiserwald concentratie kamp gevestigd, waar vele joodse, communistische, Roma en Sinti gevangenen om het leven zijn gebracht. Ik zou mij kunnen inbeelden dat de verschrikkingen uit die tijd nog steeds van invloed zijn op de 'stemming' in het park. Ik maakte onwetend van deze geschiedenis voor dit verslag een specifieke aantekening over 'de stemming'. In de kubusachtige transparante metalen 'huisjes', die zich als bovengrondse boomwortels door het bos bewegen, met elkaar verbonden door fraaie vlonders en houten wandelpaden, tref je goed zittend meubilair aan waar het lezen van een boek zeer aangenaam moet zijn.

Dzintari Forest Park

Jūrmala

architect: Arnis Dimins, Substance
2005

Uitkijktoren

architect: ARHIS
2010

Portada, arch SZK

Dzintaris Prospekts, arch KUBS

Portada, arch SZK

Dzintaris Prospekts, arch KUBS

**Jurmala, appartementengebouwen
KUBS en anderen
Guus Baneke**

Een bos dat direct aan zee ligt met een paar lanen er doorheen. Een fors park en een cluster met de typische voorzieningen van een badplaats beoosten Delfzijl.

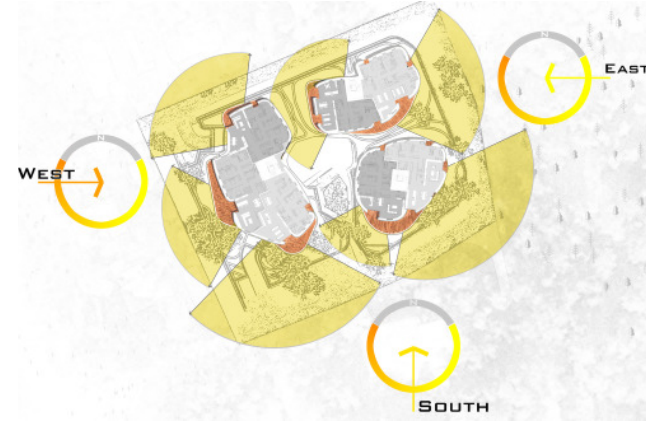
De oorspronkelijke villabebouwing is inmiddels veruit in de minderheid. Er zijn oude villa's opgeknapt, nieuwe villa's gebouwd, maar er staan vooral veel recente appartementengebouwen.

Het appartementengebouw van KUBS uit 2007 beslaat de gehele breedte van de kavel. De gevels van het forse bouwvolume zijn opgebouwd uit drie elementen. De dunne horizontale betonbanden van de balkons. De verticale houten vlakken welke juist een beetje extra dikte aan de koppen hebben meegekregen. En een puiensysteem dat - deels naadloos – over gaat in de borstweringen. Slank en elegant, maar eigenlijk wordt het alleen interessant aan de aftrappende einden van het bouwvolume.

In verschillende recentere projecten worden de grotere kavels gevuld met een arrangement van appartementenvilla's. Dat sluit beter aan bij de oorspronkelijke bebouwing en atmosfeer van de badplaats. En het zal per saldo ook wel meer opleveren.

Over het algemeen wordt er door iedereen messcherp gedetailleerd.

**Diverse appartementen gebouwen
Dzintaru Prospekts en
aansluitende straten, Jurmala
architect: o.a. Kubs**

Kado Karim in Jurmula

Rens Schulze

Op zaterdag vertrokken we in de middag naar Jurmula, een prachtig gelegen badplaatsje aan de golf van Riga, op een half uurtje rijden van het centrum van Riga. Het plaatsje lijkt verborgen in de dennebossen te liggen en de eerste indruk is heel ontspannen. Prachtige houten huizen op zeer ruime boskavels aan lange lanen parallel aan de kust. Achter een smalle duinenrij ligt het strand uitgestrekt langs de hele kust. Kortom, een ideale setting voor een badplaats voor de welgestelden. Woonden de welgestelden vroeger in houten huizen op ruime kavels, nu wonen ze in tamelijk grote appartementencomplexen met gemeenschappelijke omheind kavels. Eigenlijk een soort gated community's. Het is jammer om het verschil in schaal te zien met de oorspronkelijke bebouwing. De meeste appartementencomplexen zijn vrij recent gerealiseerd en stralen luxe uit, wel het soort luxe van de nouveau riche. Veel glimmende materialen, hout en glas. De architectuur lijkt geïnspireerd te zijn op design, interieurbouw en steekt daarbij sterk af van de oorspronkelijke houten huizen. SZK architecten is een van de bureaus die veel van deze luxeappartementengebouwen heeft gerealiseerd. De gebouwen lijken nogal op elkaar en volgen de laatste trends op design gebied. Overwegend donker hout, decoratieve details, en glas.

Een van de gebouwen wijkt daar sterk vanaf en heeft een heel eigenzinnige uitstraling. Het betreft Kado Karim, een complex ontworpen door Karim Rashid (in samenwerking met SZK). Alhoewel ik nogal sceptisch ben tegenover dit soort architectuur moet ik bekennen dat ik meteen geïntrigeerd was door dit complex. Van afstand zag je mooie ronde witte vormen opdoemen in een dennenbos, die naarmate je dichterbij kwam ook nog eens in zichzelf verdraaid waren op een fraaie sculpturale

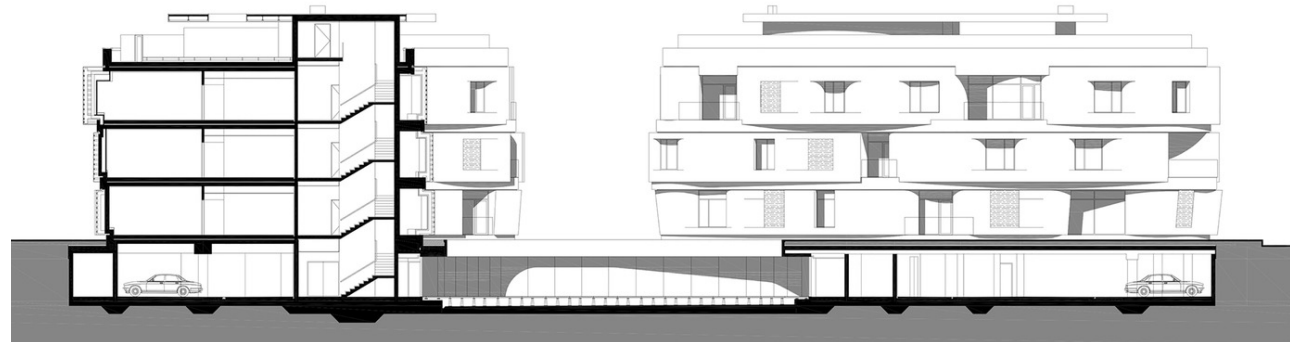
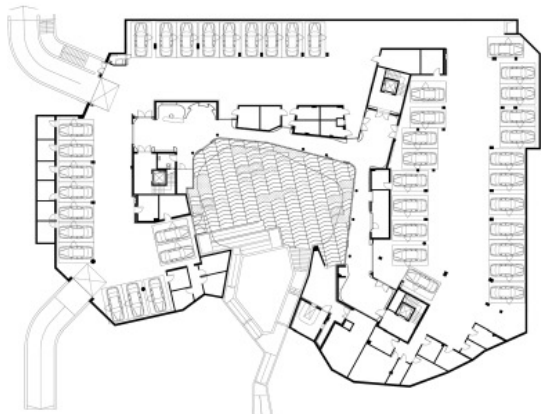
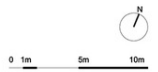
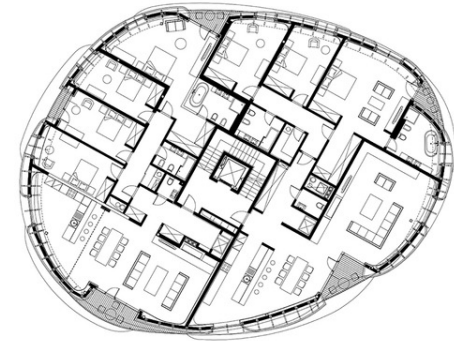
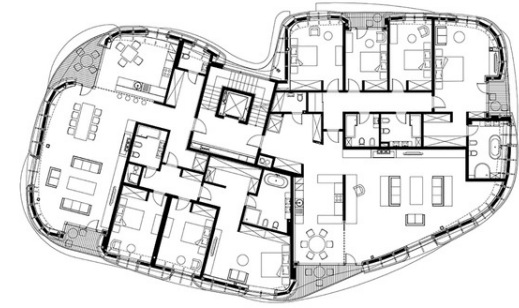
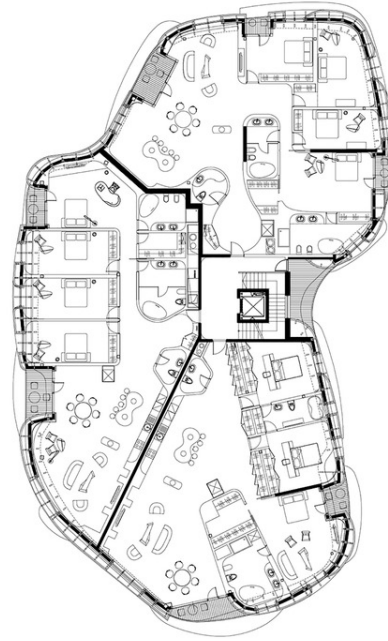
manier. Je kan hier goed het verschil zien tussen een architect (bijv SKZ) en een designer. De architect houdt het in het algemeen toch bij rechte vormen en zijn ontwerp blijft als gebouw herkenbaar. Een designer als Karim Rashid weet van een appartementencomplex een bijna autonoom object te maken. Conceptueel heel sterk, bestaande uit een drietal iets verschillend gevormde gebouwen, gelegen rond een verdiepte patio (die licht brengt in de ondergrondse garage) en omgeven met een fraai (maar defensief) hekwerk. Alles wit en compromisloos vormgegeven met details die je als architect niet zo gauw zou verzinnen. Op sommige plekken, met name bij de patio wordt de detaillering soms toch een beetje gewoon. Maar van buiten overtuigt het beeld zeer.

Jammer dat vrijwel alle appartementen leeg stonden. Ze zijn veelal verkocht aan rijke Russen die er bijna nooit wonen, zeker niet meer in de huidige tijd waarin Russen minder vaak naar het buitenland mogen en de relatie met Letland gevoelig ligt. Je ziet dit bij vrijwel alle nieuwe appartementencomplexen in Jurmula. Erg jammer. Het karakter van het plaatsje is niet alleen veranderd door de schaa sprong met de appartementenblokken maar ook door het ontbreken van bewoners daarbij. Het is bijna een soort spookstadje geworden. Gelukkig is er nog een heel aardig oorspronkelijk centrum (met een prachtige concertzaal) waar je dan ook weer mensen tegen komt.

Karin Rashid is in 1960 geboren in Egypte, kind van een Egyptische vader en Engelse moeder. De familie emigreerde naar Canada waar hij is opgegroeid. Hij is afgestudeerd in 1982 al industrieel ontwerper in Ottawa, heeft even gewerkt in Napels bij Ettore Sottsass en in Milaan, daarna weer terug in Canada. In 1992 is hij zijn eigen buro begonnen in New York. Hij ontwerpt meubels, lampen, vazen, gebruiksvoorwerpen, voor grote merken als Armani, Alessi, Artemide, Audi, Samsung, Kenzo etc.

Kado Karim
Ikskiles iela4
Jurmala
architect: Karim Rashid en SZK
2015

Zijn werk is aangekocht door musea als het MoMa en Centre Pompidou. Recent ontwierp hij ook enkele appartementencomplexen, voornamelijk in NY. Maar dus ook in Jurmula! Zijn broer Hani Rashid is overigens een gerenommeerd architect.

Strand Jūrmala

Mechtild Linssen

Het was veelbelovend, na alle architectuurbelevissen ff lekker naar het strand, naar de boulevard van Jūrmala... Van strand en boulevard was niet zoveel te zien. Des te meer was het gebied erachter fascinerend. Oude vervallen huizen werden afgewisseld door moderne super sjeke appartementen voor nieuwe rijken/Russen? Aangenaam was het parkje waar we met elkaar doorheen hebben gewandeld. Op een gegeven moment wilden we ook een blik werpen op een mega sjeke moderne villa pal aan het strand, maar daar waren we niet welkom. De villa werd op zijn Sao Paulo's bewaakt. Voordat we in de buurt van de hekken kwamen werden we al door een bewaker weg gebonjourd.

Bijzonder was het openluchttheater dat nog de sfeer uitademde van de communistische tijd. Peter paste er met zijn C1000 tasje uitstekend bij. En een genot was het om aan het einde neer te strijken op een terras aan het strand. Daar kwam een bruidspaar langs, hoe romantisch!

Jurmala Sloka stadion (2006-2007)

Michael de Roo

Op weg naar het stadion rijdt de bus eerst door een oude Russische wijk, gebouwd in de bezettingsjaren tussen 1944 -1990, de tijd van Chroestsjov en Brezjnev.

Het Sloka stadion, de thuisbasis van FK Spartaks en FC Jurmala, al even rustig gelegen als het Dzintari Forest Park, laat zich al van een afstand beoordelen als een simpel en functioneel ontwerp. Het ligt daar in afwachting van wat komen gaat tussen een enorm grasveld, een atletiek baan en een flinke groenstrook aan de achterzijde. Eenmaal aangekomen blijkt al aan de achterkant van het stadion dat het gaat om een intrigerend licht ogende staalconstructie. Wel met de meest wonderlijke hemelwaterafvoer die ik als niet architect ooit heb gezien, maar functioneel en vooral transparant. Veel licht kan doordringen tot de binnenruimten die door de tribune weer worden afgesloten. Vooral de doorkijk hoog in het gebouw vlak onder het dak zorgt er voor dat het dak, 80 x 13 meter los komt van het gebouw en als de klep van een ouderwets bureau de eronder gelegen tribune zou kunnen afdekken voor onverwachte weersaanvallen. Vanaf de tribune met blauwe en witte kuipstoeltjes kijkt je in een kijkdoos waar je vanaf elke stoel 100% zicht hebt op het evenement. Gaandeweg werd ik steeds enthousiaster over dit stadion en zou er graag eens een wedstrijd meemaken als een van de maximaal 5000 toeschouwers. Zitten tussen supporters, dus niet in de met glas afgesloten vip ruimten die dwars door de 4e wand heen hun blijdschap of afkeur kenbaar maken. Jammer dat die 'spontane' uitingen in het theater niet meer of nog maar zelden voor komen. Onze onovertroffen gids meldde nog dat het gebouw quite quick was gerealiseerd.

Majori sport/ijshal (2006-2008)

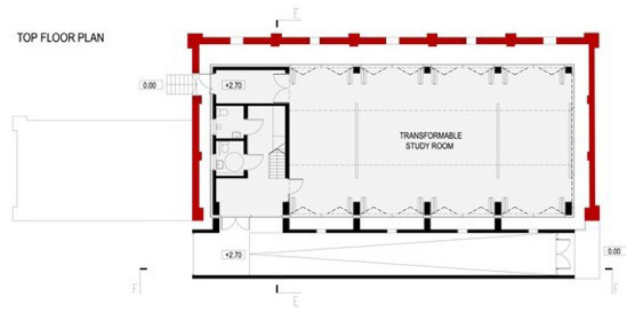
Vanuit het zich snel verplaatsende bus raampje zag ik dit donker en grijs aandoende complex tot het achter het hoofd van mijn achterbuurvrouw verdween. Als al het licht aangaat zoals te zien in onze zeer verzorgde brochure (hulde!) weet ik niet zeker of de eromheen gelegen huizen niet geröntgenstraald zouden worden. Zo maar wat gedachten in een bus in tijdnood.

Jurmala Sloka stadion

Skolas iela, Jurmala
architect: Substance
2006 - 2007

Majori Sporthal

Rigas iela, Majori, Jurmala
architect: Substance
2006 - 2008

Uitbreiding Kunstacademie Riga

Bart Duvekot

Zondagochtend bezochten we de uitbreiding van de Latvian Academy of Art (LMA) uit 2012.

Zondag werken de studenten niet dus was het even zoeken naar de ingang en de sleutelbewaarder.

Een roodbakstenen opslaggebouw uit 1948 op het binnenterrein van de neogotische academie is grotendeels gesloopt op drie buitenmuren na die als omhulsel fungeren voor een strakke betonnen doos.

De vierde wand is geheel van glas maar die gaat bijna geheel schuil achter een dramatische vierkante betonnen koker die schuin omhoog loopt en als ingang dient voor de tentoonstellingsruimte annex atelier op de verhoogde begane grond.

Het is een enorm gebaar, waarachter het verder vrij eenvoudig vormgegeven gebouw bijna bezwijkt.

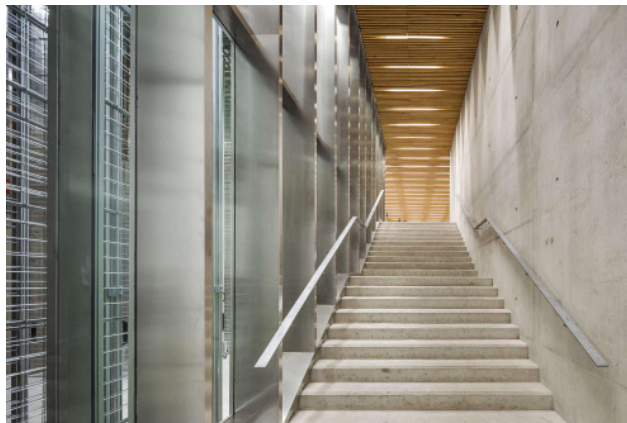
Aan het eind van de donkere buis gloort een enorm raam maar vlak daarvoor moet je de hoek om en beland je via een bescheiden deur in een halletje met wc's. Pas na weer een deur sta je in de grote, ongedeelde tentoonstellingsruimte die licht is en uitkijkt op de oude bakstenen muren. Enorme deurluiken kunnen de glazen puien gedeeltelijk afsluiten. Een trap met wederom een groot raam aan het eind, leidt vanuit de hal naar een dakterras dat open en bloot rondom een weids uitzicht heeft. Ook hier wint het theatrale effect het van gebruiksmogelijkheden; geen zitplek te bekennen en geen enkele beschutting, alles is beton. Hier sta je om geïmponeerd na te genieten over zoveel dramatische ontwerponderdelen in zo'n bescheiden gebouwtje, en niet voor de gezelligheid.

Kunstacademie Riga, uitbreiding

Kalpaka Bulvaris, Riga

architect: SZK

2010 - 2012

Lets Nationaal Museum voor Kunsten in Riga
Pieter Stalenhoef

Voor mij, als interieurarchitect, een van de hoogtepunten van de Riga-reis.

Het is een gebouw uit 1905, inmiddels Lets erfgoed en gebouwd in een neo-classicistische stijl, naar ontwerp van Wilhelm Neumann.

Het heeft zo pas een totale renovatie ondergaan, en een omvangrijke ondergrondse uitbreiding gekregen. Andriuz Skeizgelas Cie tekende hiervoor.

Aansprekend voor mij was de manier waarop het nieuwe met het oude interludeert: de oudbouw is totaal "zichzelf gebleven" terwijl de nieuw toegevoegde onderdelen als vanzelfsprekend zijn aangebracht. De nieuwbouw is geheel onder de grond toegevoegd en is alleen van buitenaf waarneembaar via een in het gras van het Esplanade Park verdiept atrium met een glazen bodem, speels zicht biedend op de vertrekken daaronder.

Deze verdiepte uitbreiding biedt ruimte aan archief en expositiezalen.

De buitenwand van de verbindingsgang naar de oudbouw heeft een curve om de daarboven in het park staande bomen te sparen. Dit gebaar wordt in de grote houten parkbank buiten langs de bomen herhaald.

De restauratie van de oudbouw kreeg een bekroning in de aanpak van de zolderverdieping die tot dan toe ongebruikt werd gelaten. Onder de houten kapconstructie, die geheel zichtbaar gehouden, wit geschilderd en voorzien van ruime daklichten is een indrukwekkende expositieruimte ontstaan. De glazen vloer was voor mij te veel van het goede, en vond ik ook afbreuk doen aan de functie van exposeren.

Heel mooi ook vond ik de doorgang naar de buiten

balustrade: een deur in de vorm van een snede uit de gevel, naar binnendraaiend en aldus een opening makend in het staande dakvlak, waardoor het nieuw aangelegde dakplateau is te betreden aldus een riant uitzicht biedend op Riga.

Verder vielen me de prachtige nieuwe trappen op, in beton of staal of messing, steeds als aparte sculptuur vormgegeven, en respectvol losgehouden van de bestaande oudbouw.

Ik was nogal onder de indruk geloof ik, waardoor ik de gelegenheid om me ook met de tentoongestelde kunstwerken bezig te houden aan me voorbij heb laten gaan.....

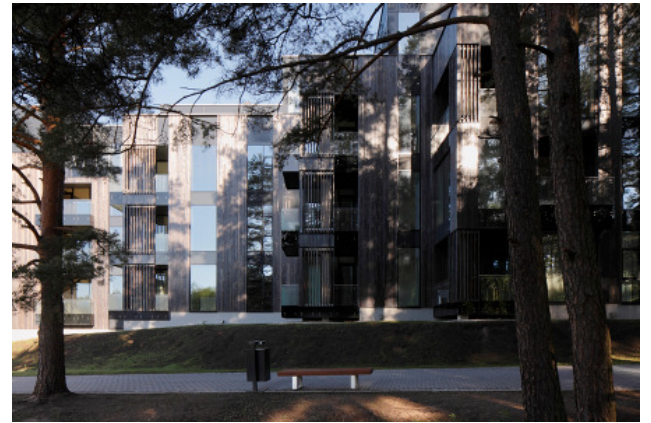
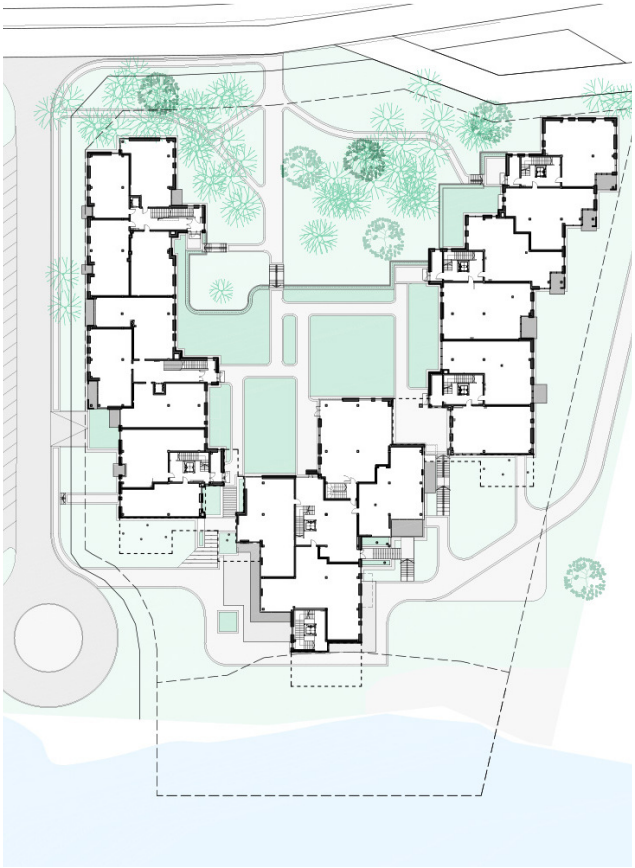
Lets Nationaal museum
Jana Rozentala Laukum 1, Riga

architect: Wilhelm Neumann
1903 - 1905

restauratie en uitbreiding
architect: A. Skiezgelas
2013-2016

Appartementen in Ciekurkrasti Vera Yanovshtchinsky

Onze bus rijdt langs een bos waar de dicht op elkaar staande naaldbomen een massief volume vormen, het lijkt ondoordringbaar en donker.

Ineens is er een lege plek in het bos, ruimte, licht en doorzichten. Rechte stammen rijzen op uit het gras, en op de achtergrond water, heel veel water.

Te midden hiervan een U-vormig woongebouw, aan de entreezijde gras, aan de andere zijde het water.

Aan de entreezijde overheerst het hout, het verticale karakter en de vlakheid van de gevels. Alles is verticaal en vlak: de stroken glas, de stroken hout, de houten latjes in de gevel. Ook de los geplaatste bomen op het gras zijn verticaal.

Is de gedachte dat het gebouw moet opgaan in het bos?

De werkelijkheid is dat de gevels een defensief karakter hebben en een gesloten front vormen naar de ruimte die ze omsluiten.

Daar waar de bomen juist prikken in de lucht en er ruimte is tussen de stammen is het gebouw afgewerkt met een zware zwarte dakrand en is de gevel een gesloten front.

Naar mijn smaak te veel één gedachte, geen tegenbeweging. Helder, afleesbaar, defensief en saai.

Als je er wat rond loopt zie je in de hoeken van het gebouw licht dat door de massa heen doordringt, dit wekt de nieuwsgierigheid en nodigt tot exploratie. Het blijken doorgangen te zijn naar de waterkant. Naar een andere wereld, een wereld van kubistische vormen in hout en glas. Heel veel glas. Door de grote glas partijen tussen de houten kubussen valt het gebouw uit elkaar, maar dit zie je alleen van buiten af, vanuit je woning zie er niets van en het ziet er uit als prachtig wonen, grote terrassen, grote raampartijen met ruim zicht op het water, een groen flauw talud naar het water, een royale houten steiger

met aanlegplaats voor boten, kinderspeelplaats. En de zon.

De hout detaillering is onopvallend en vanzelfsprekend. De glas detaillering roept vragen op: dikke zwarte dak- en vloerranden maken het gebouw zwaar, opzichtige profielen, transparante balustrades waar de aluminium leuning tegen aan gemonteerd zijn alsof er bij oplevering bleek dat deze er nog bij moesten. Jammer.

De architect Juris Mittenbergs (buro AB3D) heeft in zijn toelichting verteld dat zijn eerste plan bestond uit losse blokken die vrij waren geplaatst in de ruimte maar door een wisseling van de opdrachtgever die een hoge grondprijs heeft betaald moest er een ander plan komen. Meer m2, minder gevels, lagere kosten. (2006-2014)

Dit gebeurt dus ook in Riga.

We kunnen ook het gebouw in. De hallen, trappen, hekken, kaders bij woningentrees, zijn met aandacht ontworpen en mooi gedetailleerd, in de uitvoering is er af en toe wat mis gegaan maar dit is nauwelijks van invloed op het algehele indruk.

We komen ook op het dakterras. Het gehele dak is bekleed met hout, de installaties in dakopbouw met glazen gevels, een feest om naar te kijken en de schoorstenen vormgegeven als houten verticale volumes. Er is een activiteit met kinderen gaande, maar geen bewoner te bekennen.

Wie woont hier?

Er is geen boot in het water, geen stoel op het terras, geen mens op het groen.

Drie keurige smetteloze kinderen staan buiten, met een nanny en spreken Ruisch met haar. Ze doen me denken aan het dochttertje van mevrouw Helderder in 'Pluk van de Petteflet' van Annie M.G Schmidt. Ze schrikken als ik ze in het Russisch groet en rennen naar binnen. De kinderspeelplaats is nog steeds leeg.

Appartementen Adazi Adazu novads

architect: AB3B
2006 - 2014

We nuttigen een lunch in het restaurant in de plint van het gebouw maar zijn wellicht een te grote groep om met gemak te bedienen. Gelukkig maakt het heerlijke weer en de goede gezelschap alles goed.

**Begraafplaats Brāļu Kapi,
Oorlogskerkhof en oorlogsmonument WO I (1915-
1918) en de onafhankelijkheidsoorlog (1918-1920)**
Xander Arets

Ten noordoosten van het centrum van Riga ligt het de begraafplaats en oorlogsmonument Bralu Kapi, ook de Broeder Begraafplaats geheten. Het is een begraafplaats waar de gevallen soldaten van de 1e wereldoorlog én de vrijheidsoorlog (1918-1920) van Letland begraven liggen. Tot en met de 1e wereldoorlog maakte Letland deel uit van Rusland. Vanaf 1920 tot de inval door Duitsland in 1941 was Letland een soevereine staat. Na de tweede wereldoorlog is Letland geannexeerd door Rusland en het duurde tot 1991 voordat Letland weer een onafhankelijke staat werd.

We zagen op de begraafplaats ook Russische graven van hoge militairen uit de jaren tachtig liggen. Waarschijnlijk omgekomen bij de Russische inval in Afghanistan. Een vreemde plek om als Russisch militair te liggen op een plek waar juist de vrijheidsstrijd tegen de Russen herdacht wordt.

De begraafplaats is strak, lineair en symmetrisch ontworpen met een duidelijke zichtlijn vanaf de entree naar het standbeeld van Moeder Latvia. De entree is een strakke natuurstenen poort met beelden van dappere soldaten te paard. Vanaf hier is er zicht op het beeld van Moeder Latvia in de verte. Ze treurt om haar gestorven zonen die aan haar voeten liggen. Wie de begraafplaats nog niet heeft bezocht zal nu het beste kunnen stoppen met lezen om het verrassende ontwerp van de landschapsarchitect optimaal te kunnen ervaren. Het bijzondere van het ontwerp is namelijk dat de eerste blik, een lange brede laan, omgeven door strakke rijen bomen met op het einde Moeder Latvia nog niet alles is. Pas op het einde van de laan, wanneer je enkele treden omhoog loopt, merk je dat het standbeeld van Moeder Latvia niet staat

waar je dacht dat het zou staan. Vanaf deze verhoging kijk je de lager gelegen ommuurde begraafplaats in met honderden graven.

Begraafplaats Bralu Kapi
Upmalas iela, Riga
architect: P.Feders en A. Birzenieks
Landschapsarchitect: A. Zeidaks
Beeldhouwer: K. Zale
1924-1936

Spikeri-Kwartier, Riga

Ruud Wilmink

Op deze zonnige zondagmiddag (28-05-2017) vertrekken we met twintig minuten achterstand op het schema van de begraafplaats Bralu Kapi naar het Spikeri-Kwartier in de verwachting dat, eenmaal ondergedompeld in de zinderende activiteiten die zich daar afspelen, het laatste programma-onderdeel: een bezoek aan het Art Nouveau Museum, geschrappt zal moeten worden. Maar gek genoeg treffen we nauwelijks enige activiteit aan in het fraai opgeknapt kwartier waar creatieve bedrijven, restaurants, kantoren en het Riga Ghetto Museum gevestigd zouden moeten zijn. De reclamefolders reppen van een gebied bekend vanwege hedendaagse muziek-, dans-, en theater-evenementen, filmvoorstellingen, culturele festivals, kunstgaleries, 'cozy'cafés en restaurants. Maar wij zien bijna niets van dit al in en rondom de 13 van de 58 bakstenen pakhuizen die behouden zijn gebleven. Ze dateren uit het eind van de negentiende eeuw en zijn tussen 2007 en 2013 zorgvuldig gerestaureerd. De lading van schepen en treinen werd er tijdelijk opgeslagen, voor verhandeling in Riga.

Behalve de pakhuizen is ook de hele omgeving grondig aangepakt en verfraaid door Arplan + A plus Architects die tevens tekenden voor een zorgvuldig uitgevoerde tunnelverbinding onder een drukke verkeersweg door met een 1,6 kilometer lange promenade langs de rivier de Daugava. Daar is een recreatiezone met kades, bomen en banken gecreëerd, een nieuw fietspad en een 'skate'park. Overigens zonder verdere voorzieningen.

Wellicht zijn we er op het verkeerde moment, maar op een mooie zondag verwacht je aan het eind van de middag toch wat meer levendigheid.

Aangrenzend bevindt zich de Centrale Markt die geopend werd in 1930 en is ondergebracht in vijf voormalige Zeppelin-hangars van 20,5 m hoog en 35

m lang met een totale oppervlakte van 15.000 m². De gesegmenteerde, halfronde, niet bijzonder ogende spantconstructies zijn overgebracht van Vainode in west-Letland waar ze dienden als ondersteuning van de hangars waarin in de Eerste Wereldoorlog Zeppelins werden gebouwd. Eronder bevinden zich kelders met opslagruimten en koeling. De kelders zijn met elkaar verbonden door tunnels met uitgangen onder straatniveau die de kelders rechtstreeks aansloten op de loszone aan de rivier. Binnen zijn de gebruikelijke marktkramen te vinden met allerhande voedingswaren, delicatessen, handwerk en keramiek. Vanwege het late tijdstip is het er nu rustig, maar elke doordeweekse dag zijn er zo'n 100.000 bezoekers en in het weekend twee keer zoveel. De functionele gevels zijn een eclectische mix van art deco, art nouveau en neoklassieke elementen. Ook buiten zijn de nodige marktkramen te vinden met o.a. bloemen en bric-à-brac.

Voordat we met de bus om 16.00 uur naar het Art Nouveau Museum vertrekken is er nog ruim de tijd om omhoog te gaan in de 107 m hoge Russische 'suikertaart', waarin de Latvian Academy of Sciences is gehuisvest.

Een kantoorgebouw dat is gerealiseerd in 1951-1961. De eerste hoogbouw in Letland ontworpen door Tilmanis, Apsitis en Plūksne. Vanaf het dakterras heb je een mooi uitzicht op het Spikeri-Kwartier en de rest van Riga.

Spikeri-kwartier Riga

Centratirgus iela, Maskavas iela,
Pupolu iela, Riga

Letse Academie van Wetenschappen
Turgeneva iela
architect: Tilmanis, Apsitis, Plūksne
1951 -1961

Centrale Markthallen

Pieter Boerstra

Op zondag wordt een bezoek gebracht aan de Centrale Markthallen, onderdeel van het Spikeri gebied. Hoewel de herontwikkeling van deze wijk zeer interessant is, waarover meer in dit reisverslag, zijn de hallen zelf een enigszins teleurstellende ervaring. Hiervan gaan er dertien in een dozijn. In dit geval vijf. "If you have seen one, you have seen them all" Gelukkig voor de schrijver dezes meldt Wikipedia meer wetenswaardigheden over het gebouwencomplex: "De Centrale Markt van Riga behoort tot de grootste levensmiddelenmarkten van Europa.

Het complex bestaat uit vijf grote hallen waarvan vier paviljoens aan elkaar geschakeld zijn en verbonden door een middenpad. Het vijfde en grootste paviljoen (5000 m²) staat haaks op de andere. Het totale vloeroppervlak bedraagt 57.000 m². De vijf paviljoens hebben elk een specialisatie: voor vis, groente, broodproducten en vlees. Rond de markthallen is tevens een openluchtmarkt te vinden waar fruit, groente, kleding en curiosa verkocht wordt.

Geschiedenis

Vanaf het midden van de 16e eeuw tot de jaren twintig van de twintigste eeuw werd de levensmiddelenmarkt gehouden langs de kaden van de rivier de Westelijke Dvina. Eind 19e eeuw werden daarvoor houten standjes opgericht. Deze situatie bleek zeer onbevredigend door de slechte hygiënische omstandigheden en het toegenomen verkeer. Na afloop van de Eerste Wereldoorlog, toen Letland erin slaagde een onafhankelijke staat te worden, werd er erover nagedacht hoe de situatie verbeterd zou kunnen worden. De oplossing werd gevonden door de stalen gebinten te gebruiken van voormalige zeppelinhallen die het Duitse bezettingsleger in Koerland hadden achtergelaten. Deze stalen constructies werden gedemonteerd en

opnieuw opgericht aan de zuidkant van de oude binnenstad van Riga, op een strategische plek waar een treinstation, een stadskanaal en een doorgaande weg een gemakkelijke aanvoer van de levensmiddelen konden verzekeren.

Tussen 1922 en 1930 werden rond de stalen constructies de muren opgetrokken in art-decostijl, ontworpen door de architecten Pavils Dreijmanis en P. Pavlov. De hallen waren onderkelderd en voorzien van grote diepvriezers en een systeem met liften en kranen om een ongestoorde aanvoer van de producten mogelijk te maken. Het complex had de beschikking over elektrisch licht en centrale verwarming en behoorde bij de opening in november 1930 tot de modernste overdekte markten ter wereld. Tijdens de Sovjetbezetting werd de landbouw in Letland gecollectiveerd. De markthallen werden omgedoopt tot 'Centrale Kolchozhallen' waar ca. 60 landbouwcollectieven hun producten aan de bevolking konden verkopen. In tegenstelling tot veel steden in de Sovjet-Unie werd, mede dankzij de markthallen, de bevolking van Riga relatief goed voorzien van levensmiddelen.

Heden

Na het herstel van de onafhankelijkheid van Letland in 1991 werden de markthallen weer bevolkt door privéondernemingen uit heel Letland. De Centrale Markt van Riga is bij de bevolking zeer populair wegens het verse en gevarieerde aanbod en de relatief lage prijzen. De markt vormt ook een toeristische trekpleister. Sinds 1998 staat de Centrale Markt, samen met het centrum van Riga, op de werelderfgoedlijst van UNESCO. Een grondige renovatie van de hallen is sinds 2012 aan de gang." (Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie)

Het kan zijn dat wij de markt bezochten op een zondag en derhalve enkele hallen gesloten waren, maar ondanks de levendige straathandel in allerlei

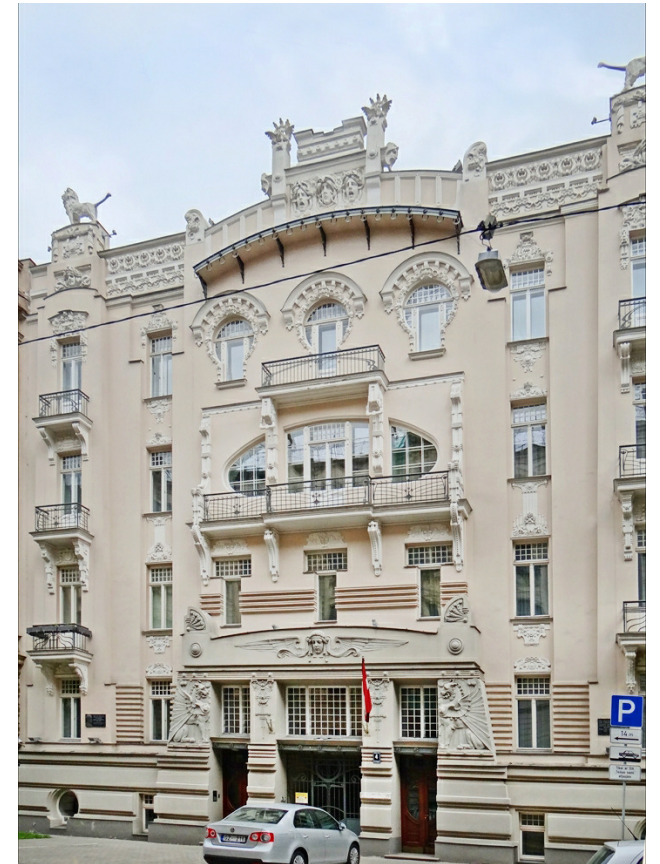
Centrale markthallen

Negu iela 7, Riga

architect: Pavils Dreymanis

1922-1930

prullaria, wekte het gebied de indruk te groot te zijn voor de haar toebedachte functies.

Doe jij het maar! Eugene Franken

'Nee, geen sprake van dat ik jullie nog tickets kan verkopen. Een half uur is echt veel te kort voor dit prachtige Art Nouveau Museum' meldt een lichtelijk verbouwereerde museummedewerkster gedecideerd als wij – eerder aangekomen – in de late namiddag al vast even snel een programmaonderdeeltje willen voorproeven. De volgende ochtend is de medewerkster toeschietelijker. 20 minuten later hebben we een Belle Epoche appartement gezien met een mooie plattegrond en prettige leefruimtes. De keuken en voorraadmast zitten netjes aan de koele kant. De interactie en scheiding tussen privé, representatie en personeel zijn goed georganiseerd. En het geheel is voorzien van toentertijd nieuwerwetse snuffjes zoals een inpandige watercloset, volledig geoutilleerde badkamer en uiteraard centrale verwarming.

De in 1901 aangelegde Albertstraat kun je zomaar de climax van Letse Art Nouveau noemen. In deze korte straat met aan een zijde in vorm gesnoeide bomen bevinden zich maar liefst vijftien Jugendstil gebouwen waarvan acht rijksmonumenten. De rijk versierde monumentale straatgevels hebben in het midden een weliswaar visueel hoge, maar in de praktijk lage poort die toegang geeft tot een somber binnenplaatsje. Een groot contrast in schaal en uitstraling. De Alberta iela is het middelpunt van een uitgestrekte Riga Art Nouveau Metropool met acht honderd residentiële bouwwerken en is vernoemd naar de legendarische Bisschop Albert, de stichter van Riga, naar verluid exact 700 jaar eerder. De gorgonenmaskers, expressieve hoofden en vrouwenfiguren vallen op. Van glamourarchitect Eisenstein is bekend dat hij deze modelleerde aan de hand van zijn eigen familie.

Het appartementengebouw nr. 12 op de hoek in

deze straat is in 1903 ontworpen door architect Konstantins Pekšens (1859 - 1928) samen met toen nog architectuurstudent Eižens Laube (1880-1967). Laube werd later hoogleraar architectuur en was onder andere rector magnificus van de mede door hem opgerichte universiteit van Riga. De zeer productieve architect Pekšens, met twee honderdvijftig gebouwen op zijn naam, was niet alleen een serial architect maar ook eigenaar van het grootste Centrale Verwarming installatiebedrijf van Letland. Hij betrok appartement nr. 1 op de bel-etage waarin nu het Art Nouveau Museum is gevestigd. Hij woonde er tot 1907. Beide mannen hielden zich op allerlei vlakken bezig met het uitdragen en promoten van de Letse identiteit.

Op de vijfde verdieping bevindt zich appartement nr. 9. Daar woonde van 1905 tot 1915 de Letse schilder Janis Rozentals (1866-1916) samen met zijn Finse echtgenote, de zangeres Elli Forssell (1871-1943). De Letse schrijver Rudolfs Blaumanis (1863 – 1908), vriend en bondgenoot was tussen 1906 en 1908 onderhuurder. Waarschijnlijk... heeft Rozentals de onlangs door Gunita Cakare gereconstrueerde wand en plafonddecoraties ontworpen. Gunita is docente op de door ons eerder op de dag bezochte kunstacademie.

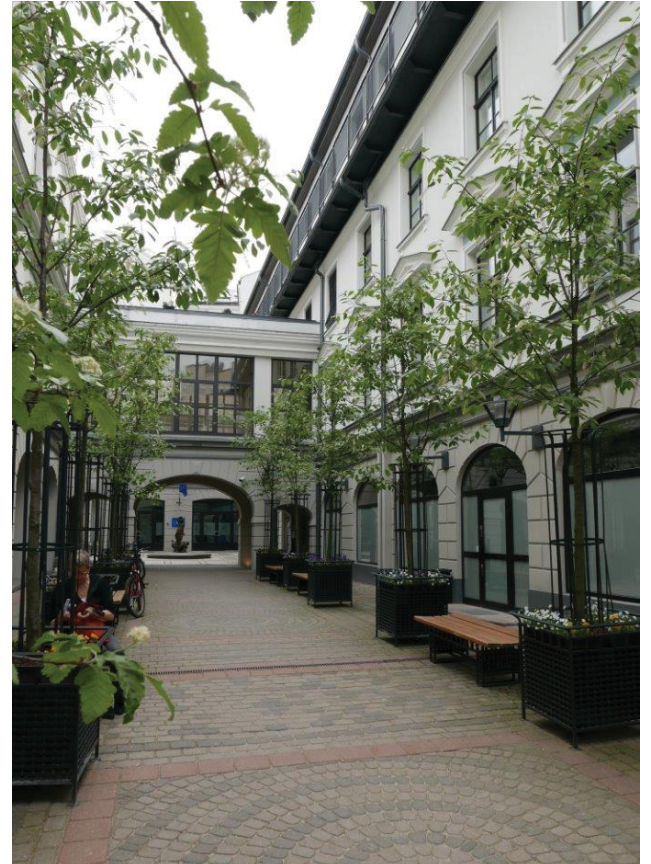
De originele meubilering en inrichting van Pekšens is niet meer aanwezig. Binnenhuisarchitect Liesma Markova heeft daarom voor ons gepoogd een typisch begin 20e eeuwse interieur te reconstrueren. De oproep op de website waarbij inwoners van Riga worden gevraagd hun zolders te inspecteren en relevant materiaal te doneren doet vermoeden hoe deze reconstructie tot stand is gekomen.

Entree van het Art Nouveau Museum bedraagt negen euro, een megabedrag voor Letse begrippen. Daarvoor mag je dan wel ook fotograferen. Het spectaculaire trappenhuis wordt doorgaans van

onderaf **Arft Nouveaumuseum**
Albert iela 12, Riga
architect: K. Peksens en E. Laube
1903

gefotografeerd en is niet te misen. Een gevoel van lichte teleurstelling bekruipt je, als blijkt dat er, nadat je de aanlokkelijke trap bent opgesnelt voorbij wenkende receptiemedewerkers, die zich speciaal voor jou in historische kostuums hebben gehesen, er niet veel meer te zien is dan de armzalige inrichting van appartement nr. 9 met schildersatelier op de verdieping, weliswaar in de arakteristieke dakopbouw. Je bent slachtoffer van een excursie stampede, alleszins voorstelbaar, maar ongelukkigerwijs zit je nu wel met een kennishiaat. Gelukkig kan een eerder voorgestelde verslagschrijfruul nu worden geformaliseerd: 'Het was helemaal niks, doe jij het maar!'

Het Art Nouveau Museum is onderdeel van het eveneens in 2009 geopende gemeentelijk gefinancierde Art Nouveau Centrum aan de Alberta iela nr. 8. Daar zetelt een acht man sterke (wetenschappelijke) staf en is het archief te bezoeken. In 2016 is met behulp van een Europese subsidie van 207.300 euro de digitalisering van de collectie en het virtuele museum ontwerp tot stand gekomen. Daarvoor is de hele kelderverdieping bij het museum getrokken en ingericht om de nu uitstekend digitaal ontsloten collectie voor het publiek beschikbaar te maken. Het is wel opmerkelijk dat deze digitale wereld exclusief in een gated kelder te raadplegen is. De uitputtende hoogwaardige informatie is in zijn natuurlijke habitat veel beter te benutten. Op internet is wel de virtuele rondleiding te vinden waarvoor kansloos een onbenullige twee euro wordt gevraagd. De fijne kneepjes van citybranding in combinatie met commerciële uitbating hebben de Letten nog niet in de vingers, zoals niet alleen hier te ervaren was.

Bergs Bazar

Geert Bosch

Maandag ochtend werden we ontvangen op het bureau van de grand dame van de Letse architectuur Zaiga Gaile. Het kantoor is gevestigd op de bovenste verdieping van een van de twee houten huizen die onderdeel uitmaken van Bergs Bazar. Via de voormalige bediendingang kom je uit op de tweede verdieping waar ze met haar acht jonge werknemers voornamelijk en herbestemmings- en restauratieprojecten van kenmerkende Letse gebouwen werkt. Met een aantal van haar medewerkers geeft ze uitleg over een aantal plannen waar momenteel aan gewerkt wordt, stuk voor stuk plannen waar oud een nieuw bij elkaar worden gebracht en tot een nieuw geheel wordt gesmeed. Van bescheiden ingrepen tot optoppingen met UFO-achtigen proporties in glas en staal. Bergs Bazar is een goed voorbeeld van de bescheiden soort. Bergs Bazar is in de 19e eeuw gerealiseerd als winkelpassage naar internationale voorbeelden gericht op de multiculturele Lets, Duits en Russische elite van Riga. Binnen een bouwblok werd een nieuwe wereld gecreëerd van een honderdtal winkels, met arcades gelegen aan een netwerk van smalle straten en pleintjes. Het werd ontwikkeld door Mr. Berg en het is nog steeds eigendom van zijn nazaten. Een hiervan, mr. Carlsson, kleinzoon van mr. Berg, keerde in 1992 terug naar Riga om samen met Zaiga Gaile de inmiddels helemaal dichtgegroeide Bazar nieuw leven in te blazen. De oorspronkelijke structuur werd weer hersteld, winkels werden verkleind waardoor de arcades weer openbaar werden en stukje bij beetje worden de gebouwen gerenoveerd met winkels en restaurants op de begane grond, kantoren op de 1e verdieping met daarboven appartementen. Hier en daar zijn gebouwen voorzien van extra bouwlagen, onder andere voor de residentie van de Ambassadeur van de USA. Er is hier en daar wat groen toegevoegd

en op strategische plekken een enkele fontein. Na twintig jaar straalt het geheel een rust en slijkheid uit die wie in Riga nog niet eerder aantreffen. Zelfs met de behoorlijke leegstand is het een wereld op zich.

In het hart van de Bergs Bazar heeft de familie Carlsson samen met het bureau van Zaiga het Bergshotel gerealiseerd in het enige bakstenen gebouw wat in Bergs Bazar staat. Een volgroeide kastanjeboom geeft sfeer aan het pleintje waar zich de entree van het hotel bevindt. Bij binnenkomst wordt de slijkheid nog wat opgevoerd tot een modern eclectische wereld van oude gebouwdelen, Afrikaanse Kunst, donkere kleuren en modern glazen toevoegingen. Een wereld waar de celebrities van onze wereld zich thuisvoelen zoals het verblijven van Lady Gaga en sir Elton John aangeven.

Het hotel beslaat twee panden die van elkaar gescheiden worden door een vijf verdiepingen hoog atrium, het hart en het gezicht van het hotel. Aan een zijde een authentieke gestucte buitenmuur aan de andere zijde een strakke galerij wand met gaten met daarboven een lichtkap als een omgekeerde kiel van een boot. Het achterste pand huisvest de hotel appartementen, het voorste de algemene ruimte. Dit pand is voorzien van een geheel glazen opbouw met een conferentiezaal die van binnen uit mooi zicht geeft op omliggende gedeelte van Riga. Door zijn lichte kleurstelling en duidelijk aanwezig techniek mist deze ruimte het cachet van de rest van het hotel. Met zijn lamellenstructuur is het aan de buitenzijde een belangrijk herkenningspunten van de Bergs Bazar geworden. Zaiga had lange tijd gevreesd dat het hotel te klinisch zou worden. Op een gezamenlijke vakantie met de familie Carlsson in Kaapstad, Zuid Afrika besloten ze daarom Afrikaanse kunst aan het plan toe te voegen. Een container werd volgeladen en samen met de kunst uit de privécollectie van de familie bepaald dit voor

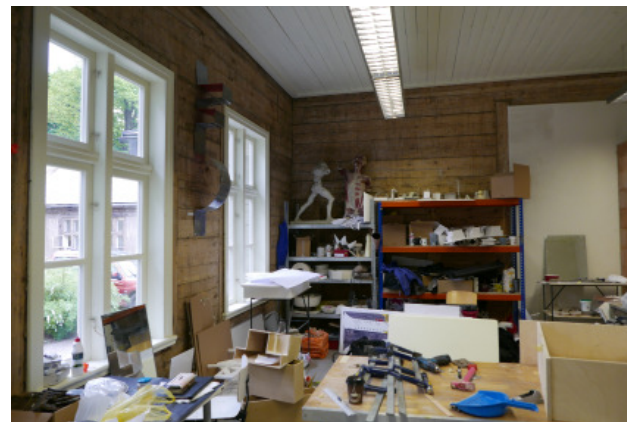
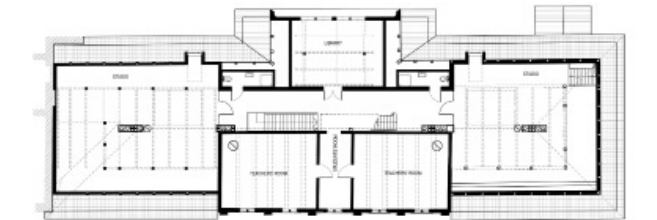
Bergs Bazar

Elisabetes 83, Riga

architect restauratie: Zaiga Gaile Birojs
1993 - heden

een groot gedeelte de sfeer in het gerenommeerde hotel.

We verlaten het hotel en wandelen door de passage met zijn arcades op weg naar het volgende project van Zaiga Gaile. Bij het verlaten van Bergs Bazar komt de verlopen stedelijkheid van Riga weer hard op ons neer.

Riga Design and Art school Annemariken Hilberink

Na een korte wandeling vanaf het bureau van Zaigas Gales Birojs en achter een stevig doorstappende Zaiga Gaile aan, arriveren we in de Lacpleša iela 55. Een straat die rond 1800 aan de rand van de stad lag, in de Russische wijk waar kippen en biggen nog in de achtertuinen rondscharrelden. Maar inmiddels opgeslokt in het stedelijke weefsel van de stad waarbij het straatbeeld nu gekenmerkt wordt door een verzameling van random gebouwen uit de verschillende bouwperiodes en -stijlen van Riga. In 1819-1820 wordt op deze plek een houten Russische school gebouwd, de Katrina school, een school voor voortgezet onderwijs met twee klaslokalen, een grote aula en een woonruimte voor de leraren op een gedeelte van de zolder. In latere jaren wordt het gebouw uit- en ingebreed maar blijft wel als schoolgebouw in gebruik. In 2001 krijgt het bureau van Zaiga Gaile de opdracht van Foundation "Latvia Nostra" om het gebouw te renoveren en te laten zien dat dergelijke unieke houten gebouwen in Riga ook geschikt gemaakt kunnen worden voor hedendaags gebruik met nieuwe moderne toevoegingen maar met behoud van de uniekheid van dit soort gebouwen. Het was daarom noodzakelijk om een zorgvuldige analyse te maken van de historische betekenis van het gebouw, om de structuur van het gebouw te begrijpen en de atmosfeer te voelen. Het gebouw is het oudste en grootste houten schoolgebouw in Riga, Een massief houten gebouw met een klassieke uitstraling. De school kent een symmetrische opbouw met 2 laags klassiek middenstuk waarbij houten verbijzonderingen in de gevel een timpaan lijken te dragen. Aan de achterzijde steekt het hogere deel iets verder door en wordt op de zolderverdieping bekroond met een prachtig half rond raam. Twee lagere zijbeuken, eenlaags met een met pannen gedekte kap, flankeren het middenstuk.

Het gebouw heeft een lage gemetselde plint waarop de massieve houtbouw is geplaatst. De straatgevels waren hierbij afgewerkt met smalle houten delen. Op de nok zijn een viertal gemetselde schoorstenen zichtbaar die zijn geplaatst op de centrale middenmuur. Deze middenmuur scheidt de grote atelierruimtes die aan de achterzijde liggen, van de kleinere, dienende gebruiksruimtes aan de voorzijde. De ruimtes zijn rechtstreeks met elkaar verbonden, zonder gangen. Een houten trap, die naar het appartement van de leraar toe leidde, is op een bijzondere manier geplaatst op het midden van een scheidingmuur.

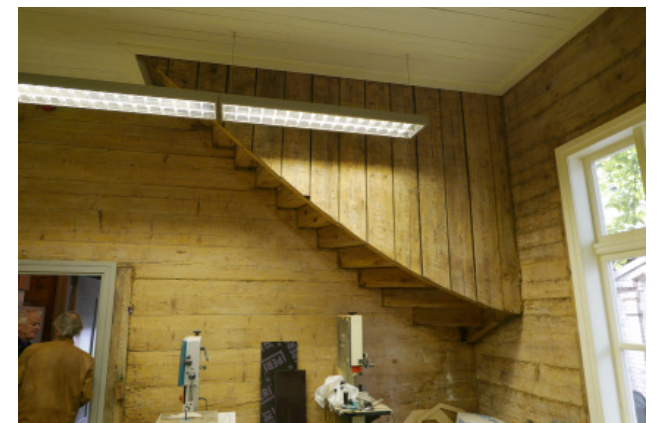
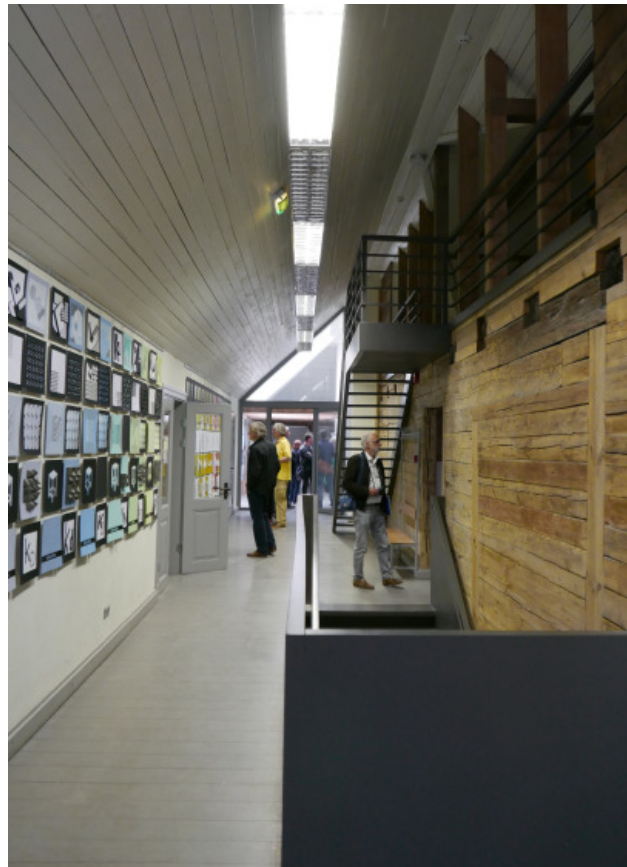
Bij de renovatie is gezocht naar een subtiel evenwicht tussen dat wat programmatisch en functioneel gevraagd werd en dat wat het historische gebouw kan bieden. De grootste uitdaging lag in het bewaren van de atmosfeer van het gebouw, de geschiedenis als ambachtsschool, omdat deze verscholen ligt in de subtiële samenwerking van materiaal, detail, kleur, lichtinval, geur en warmte.

Begonnen is daarom met het strippen van het gebouw. Alle latere toevoegingen als de toegevoegde wanden in het interieur en stenen aanbouwen in de binnentuin werden verwijderd. Ook werd al het oude schilder- en stucwerk verwijderd waardoor de oorspronkelijke materialen weer bloot kwamen te liggen: prachtige doorleefde massief houten wanden waarop de sporen van het verleden zich ingekerfd hebben. Met het bloot laten van deze wanden is de historie en de atmosfeer al voor een groot deel bepaald. Als vanzelf trekken je ogen van de studenten, die net hun kleiwerken weer aan het vernietigen zijn, naar de houten wanden. En naar nog dichterbij, zodat ook het vlas zichtbaar wordt waarmee de wanden gestopt zijn en winddicht mee gemaakt zijn. Dan volgt de keuze voor de nieuwe toevoegingen: twee nieuwe trappen, glazen tussenwanden en

nieuwe daklijsten
Riga Design and Art school
Lacpleša iela 55
architect: Zailga Gales Birojs
2013

proberen geen aansluiting te zoeken bij de historische bouwwijze en materiaalgebruik en zijn in kleur en detaillering dan ook afwijkend. Door het gebruik van betonnen tredes bij de hoofdingang, het plaatsen van een glazen portaalwand is de as van voorgevel naar tuin benadrukt. Haaks op deze entree-as is een nieuwe as gebruikt waarop de nieuwe trappen worden gepositioneerd. Deze trappen zijn modern vormgegeven met twee hoge, gesloten 'trapbomen' waarin de trapleuningen is uitgesneden en waartussen de tredes zijn bevestigd. De trap is uitgevoerd in hout en in een donkere kleur gebeitst. De trap brengt je naar de zolderverdieping die door de toevoeging van twee grote aluminium dakramen getransformeerd is naar een lichte atelierruimte. Doordat de wanden van deze nieuwe studio's zijn vormgegeven als glazen tussenwanden, aluminium in eenzelfde donkere kleur, blijft er contact tussen de verschillende ruimtes en is de kap over de hele lengte zichtbaar gebleven. Ook het overige kleurgebruik is spaarzaam en terughoudend in witte en lichtgrijze tonen waardoor de kaalgemaakte houten wanden zich aftekenen met hun warme bruingele tonen en daarmee ook de belangrijkste sfeerelementen in de ruimtes blijven.

Gaile heeft er ook voor gekozen om de oude schoorstenen te blijven gebruiken en zo wordt elke grote ruimte verwarmd door een vrijstaande, industrieel ogende houtkachel of tegelkachel. Een mandje hout staat naast de kachel. En hoewel niet in gebruik op de warme dag dat wij de school

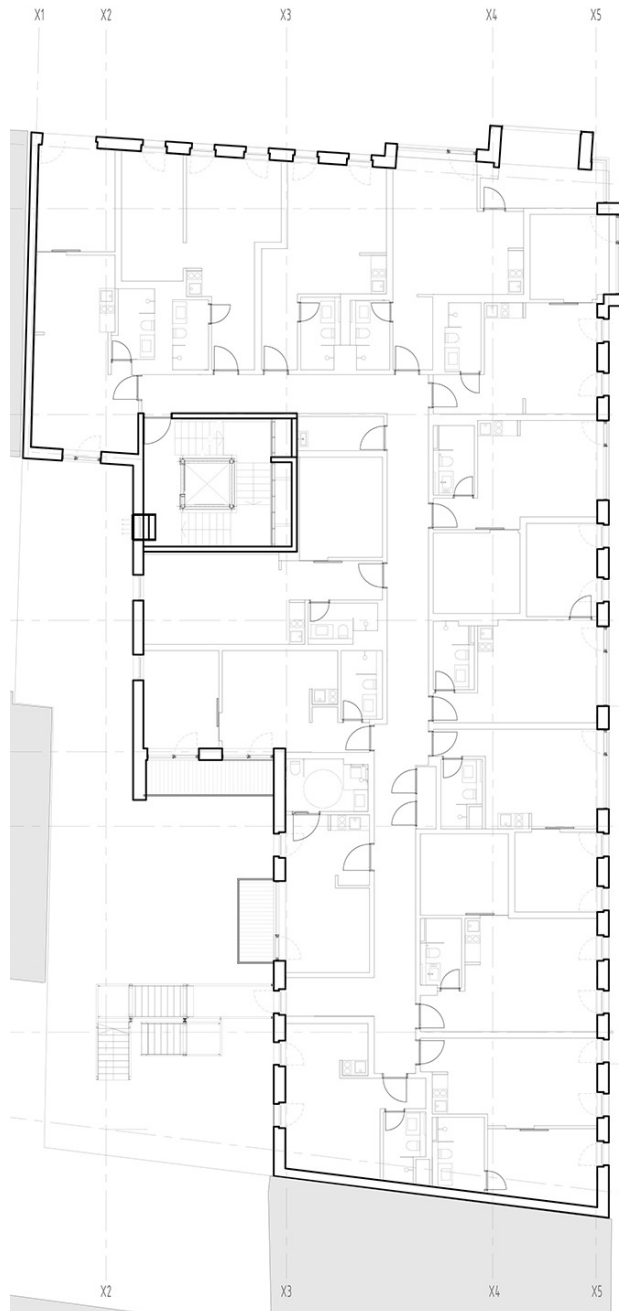

bezochten, is door dat mandje goed voorstelbaar hoe in de koude dagen de studenten zich naast hun ontwerp oefeningen met klei, hout of metaal, zich ook bezig moeten houden met de basale dingen van het leven: het hakken van hout, blokken verzamelen en zorgen voor het warmhouden van het vuur en de ruimte waar je aan het werken bent.

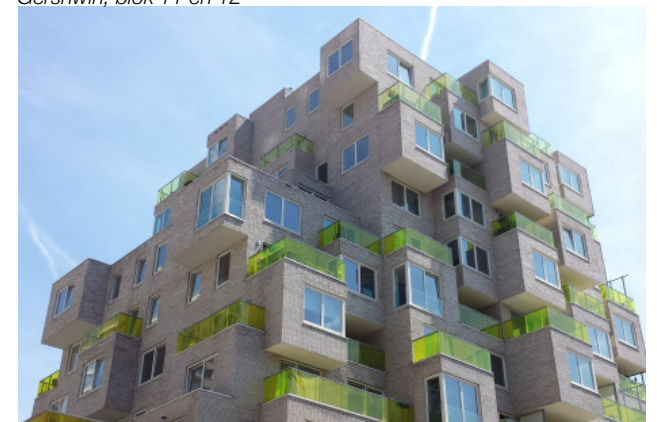
Bij deze excursie in Riga hebben we verschillende manieren gezien waarop de historische houten gebouwen als monument behouden blijven waarbij een aantal facetten waar wij in Nederland erg aan hechten, er hier niet toe lijken te doen: het oorspronkelijk gebouw wordt als een bouw pakket geassembleerd en op een geheel andere locatie en context weer opgebouwd; het optillen van het historische pand en terugplaatsen op een moderne onderplint van twee lagen; het slopen en geheel opnieuw opbouwen van het pand in eenzelfde materiaal en uiterlijk en het dan nog steeds als monument bestempelen.

Het gebouw waar Zaiga Gaile ons doorheen leidt, is echter geheel ander voorbeeld. Een van terughoudendheid als architect, niet gediensig, maar vanuit een zorgvuldige analyse en inpassing van een nieuwe elementen, zonder daarbij historiserend te worden noch het contrast in extremen te zoeken. Op een zorgvuldige, terughoudende wijze is de school gerestaureerd, gerenoveerd en weer geschikt gemaakt voor de toekomst. Inderdaad een inspirerend voorbeeld van hoe het ook kan.

Riga Design and Artschool
Lacples iela 55 , Riga
architect: Zaiga Gailes Birojs
2013

Gershwin, blok 11 en 12

LEDUS

Emiel Lamers

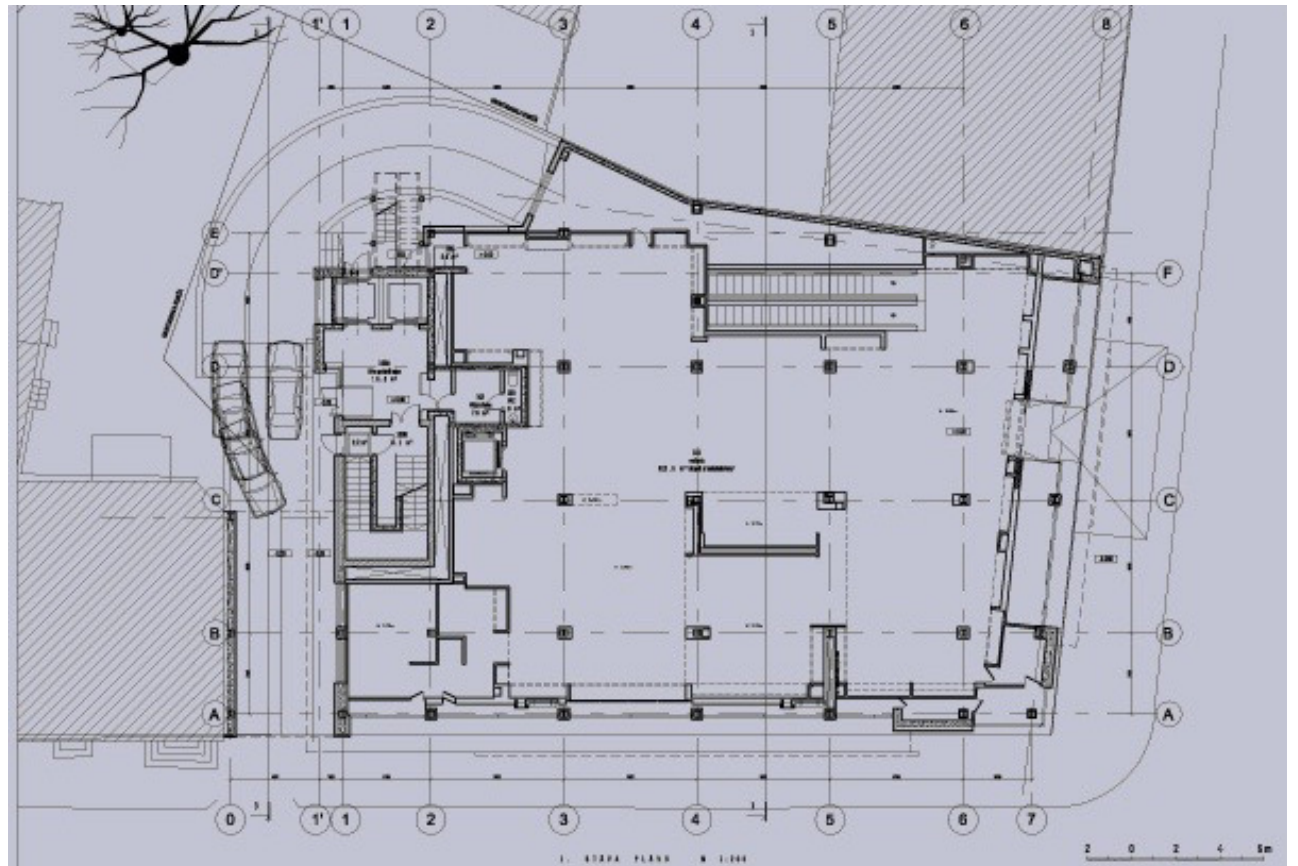
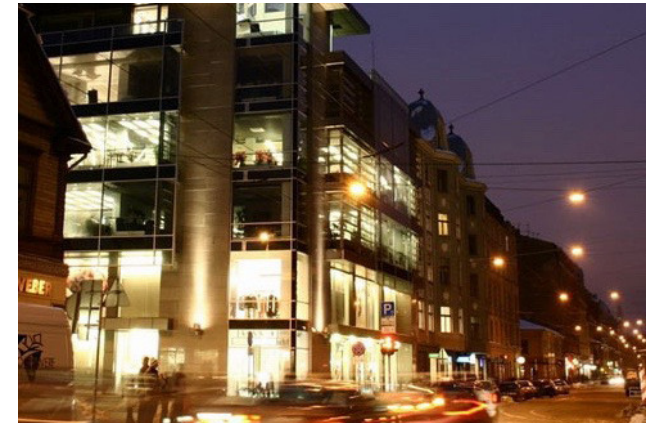
LEDUS betekent "IJS" op z'n Lets. De naam van de winnende inzending van een nieuwbouwproject ontworpen door het bureau NRJA. En deze letters staan op hun beurt weer voor No Rules Just Architecture. En zo kan ik nog veel meer zaken overschrijven uit de projectomschrijving van het multifunctionele gebouw waar we op maandagochtend 29 mei met onze gids Artis, ook wel Blijdorp genoemd, langsliepen. Helaas was er geen bezoek aan het interieur van het maar liefst 4574,6 m2 grote gebouw gepland, dus kan ik in deze tekst slecht mijn indruk van de gevel met jullie delen. Een speelse opbouw van losse blokken, een concept helemaal terug van weggeweest na de gezellige jaren '70-architectuur met Centraal Beheer als icoon. We zien het nu terug in het Timmerhuis van OMA in Rotterdam, de onlangs opgeleverde blokken Gershwin 11 en 12 van SeArch op de Zuidas, maar dus ook in de hoofdstad van Letland. Internationale A10 magazine architectuur, de gelikte foto's van het gebouw zijn perfect voor publicatie in glossy architectuurtijdschriften. Door de gevel uiteindelijk rood uit te voeren, past het eigentijdse gebouw beter in de historische omgeving, volgens de Letse Welstandscommissie, vertelt ons Artis. De gebouwnaam is hiermee aangepast tot RED ICE. Jammer dat we het gebouw niet in konden, dan had ik hier ook mijn indruk van het interieur kunnen beschrijven. Toch maar weer eens terug naar Riga. Aldus.

Ledus

Krisjana Barona iela 40a , Riga

architect: NRJA

2013 - 2015

Twee Gebouwen

Menno Ongerling

Twee tegen over elkaar gelegen gebouwen in Riga. aan de ene zijde een nieuw winkelcentrum met erboven kantoorverdiepingen gebouwd tussen 2002 en 2004 in Terbatas street.

Daartegenover op de hoek van Lacplesa street 29a en Terbatas street 30 een verbouwing van een bestaand gebouw. Dit pand werd door de architecten intern verbouwd; een supermarkt op de begane grond en kantoren op de verdiepingen eer boven. Aan de buitenkant kreeg dit bestaande gebouw een geheel nieuwe moderne vliesgevel.

Architectenbureau KUBS is gesticht in 1991. Partners zijn Zane Kalinda (1947) Dace Putnins (1967) en Andris Kalinka (1978)

Recent kwam het kantoor KUBS in de problemen toen een winkelcentrum van hen, Maxima project in Solitude, instortte. Dit leidde tot een tijdelijke opschorting van de architectenvergunning van Zane Kalinda en Andris Kalinka

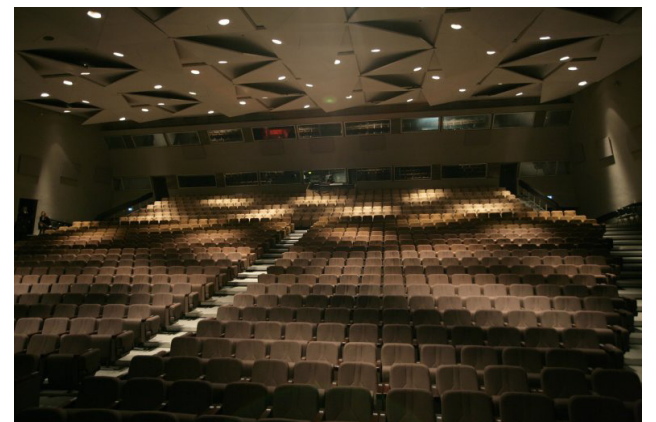
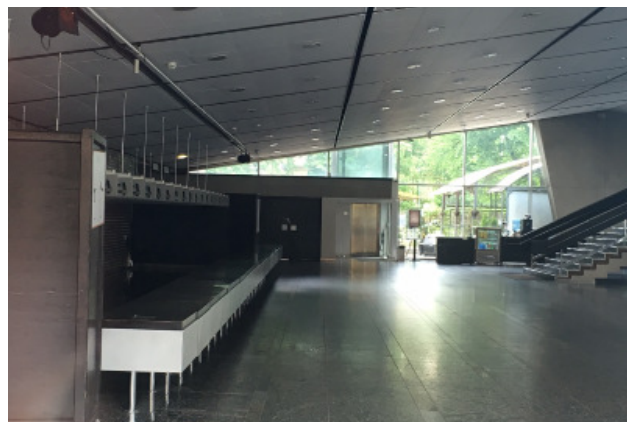
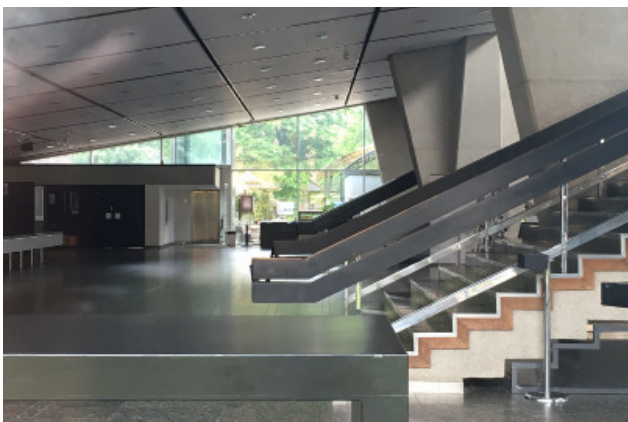
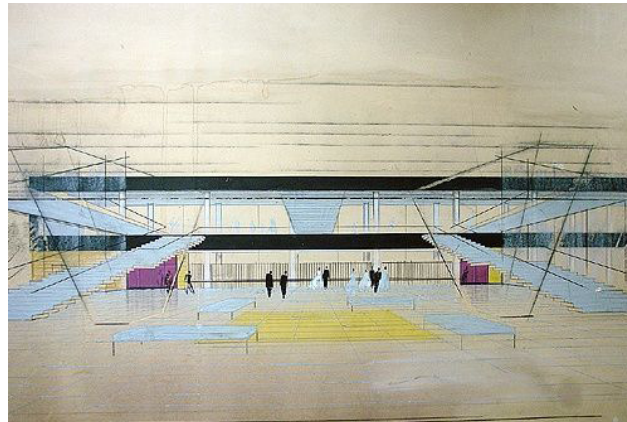
Het architectenbureau ontwierp diverse prominente gebouwen in Riga o.a. deze twee tegenover elkaar liggende panden op de kruising tussen Terbatas street en Lacplesa street. Helaas hadden we geen tijd deze panden ook van binnen te bezichtigen. Ook twee appartement gebouwen die we bezochten in Jurmala, zijn van dit architectenbureau.

Twee Gebouwen

Terbetas iela, Lacplesa iela 29a, Riga

architect: Kubs

2002 - 2004

Dailes theater, architect Marta Stana

Harrie van Helmond

In 1959 werd een competitie uitgeschreven voor een theatercomplex met een zaalcapaciteit van duizend stoelen.

Onder het motto '1111' diende Marta Stana en Tekla Levia het winnende plan in. Er waren zesentwintig inzendingen. Het duurde maar liefst zeventien jaar totdat het gebouw geopend was; Stana maakte het zelf niet meer mee. De architecten Jacobsons en Haralds maakten het werk af.

Het ontwerp bevatte ook een high rise toren, als een counter part van het grote platte theater volume.

Daar is het niet van gekomen. De toren had de stedelijke as verder moeten benadrukken. Het theater is enige maken verbouwd maar is in hoofdlijnen ongeschonden. Het wordt gezien als een van de belangrijkste modernistische gebouwen van het land.

Het exterieur is een volumetrische compositie met prachtige -in blokverband gemetselde- bruine strengpersstenen, glazen vliesgevels en beton. De sculpturale schoonwerk betonnen kolommen van de zaal staan prominent in de hal, zichtbaar vanaf buiten. Het meest karakteristieke van het gebouw is het gevelkunstwerk in beton, van beeldhouwer Ojar Feldbergs: een dramatisch abstract vlammspel dat het logo van het theater werd. Feldbergs werk doet in het algemeen denken aan dat van Andy Goldsworthy: formaties van natuurlijke elementen. Bij dit specifieke toegepaste kunstwerk moest ik denken aan dat van Jan Schoonhoven: de lichtwerking bij zijn abstracte structuurpanelen.

Marta Stana heeft gestudeerd bij Ernests Štolbergs. Ze was de eerste vrouwelijke afgestudeerde architect na 1945. Ze ging naast haar ontwerpwerk lesgeven maar moest stoppen in 1951 omdat haar werk niet strookte met de vigerende stalinistische cultuuropvattingen: te rationeel en niet heroïsch genoeg.

Er is niet veel gepubliceerd over haar werk. In 2010 was er een tentoonstelling over haar werk (Behind the curtains) in het theater, waarbij een filmpje beschikbaar is.

Helaas was het gebouw gesloten en moesten we het doen met een vluchtige blik op het exterieur. Het was mijn favoriet op deze maandagochtendwandeling. Typisch om te constateren dat ik elf was toen het ontworpen was en negenentwintig toen het werd geopend. Als ik het gebouw zou moeten samenvatten in één gevoel, zou dat zijn: Nostalgie naar het verleden.

Dailes Theater

Brivibas iela 75, Riga
architect: Marta Stana
1966- 1976

Nationale Bibliotheek van Letland

Joke Lanphen en Menno Ongerling

architect Gunars Birkerts

architectenbureau gevestigd, wiens bureau gevestigd is in Detroit USA, zegt zelf over zijn in 2014 gerealiseerde gebouw;

Er zijn veel symbolen en metaforen in mijn werk, ook deze bibliotheek bevat er twee;

De glazen berg en het kasteel van licht beide diep geworteld in de Letse cultuur.

Ze staan symbool, voor het Letse gevecht om zelf heerschappij en onafhankelijkheid vanaf het begin van de 20ste eeuw.

Het gebouw is een dynamische structuur met zijn eigen gezicht en persoonlijkheid.

Het is een gebouw dat goed te begrijpen is .De structuur is geen visuele verrassing , maar een harmonische symbiose van de twee metaforen. Ik ben een representant van de stroming van verhaal vertellende modernisten, Ik haal mijn inspiratie vooral van de grote Scandinavische architecten Alvar Aalto, Gunnar Asplund en Eero Saarinen.

Mijn kracht komt niet uit Amerika maar vanuit Letland, We hebben met de Letten meer dan 20 jaar gewerkt aan de realisering van dit gebouw.

De nationale bibliotheek verzamelt en digitaliseert. In Letland zijn 800 openbare uitleen bibliotheken, in deze nationale bibliotheek wordt niet uitgeleend, en ze besteden hun budget niet aan de aankoop van nieuwe boeken. Alles wat gepubliceerd wordt in veelvoud, wordt door de nationale bibliotheek verzameld en gedigitaliseerd, dit geldt ook voor alle grafische publicaties.

Het gebouw heeft in de kelder diverse ruimten voor grote conferenties met tolken cabines etc.

Op de begane grond bevindt zich een permanente tentoonstelling over Letse literatuur rondom het grote atrium, met veel daglicht en prima geluidsisolatie bevinden zich studie ruimten, studenten kunnen hier

werken met de 350.000 beschikbare digitale boeken. De bibliotheek heeft in totaal 2.200.000 boeken in haar bezit.

Voor de opening hebben de Letten een rij gevormd door de stad om boeken aan elkaar door te geven van de oude bibliotheek naar de nieuwe. Dit is ook een symbool uit de letse geschiedenis uit hun onafhankelijkheid streven.

Ook hebben inwoners hun favoriete boek gebracht naar de bibliotheek met hierin hun persoonlijke boodschap geschreven, deze boeken zijn als een prachtige vijf verdieping hoge boekenkast een decoratieve blikvanger in dit gebouw.

Elke verdieping in het nieuwe gebouw heeft een kleur, die was afgeleid van het oude Letse geldbankbiljetten (tegenwoordig hebben ze de euro)

Het meest kostbare bezit van het museum is een kast met sigarendoosjes met daarin tekst van alle volkse versjes. de kast geheel achter glas en goed beveiligd Voor de Letten dus een belangrijk nationaal icoon.

Nationale Bibliotheek van Letland

Mukulalas iela 3, Riga

architect: Gunars Birkerts

2004 - 2014

Harrie van Helmond

Pieter Boerstra

Minke Wagenaar

Peter Sas

Pieter Stalenhoef

Hester Wolters

Geert Bosch

66

Joke Lanphen

Mechtild Linssen

Evy Augusteijn

Saar Sparnaay

Gulus Baneke

Virginia Doelwijt

Bart Duvekot

Annemarijken Hilberink

Eugene Franken

Xander Arets

Roeland Dreissen

Juliette Daniels

Ellen van Kessel

Vera Yanovitchinskij

Michael de Roo

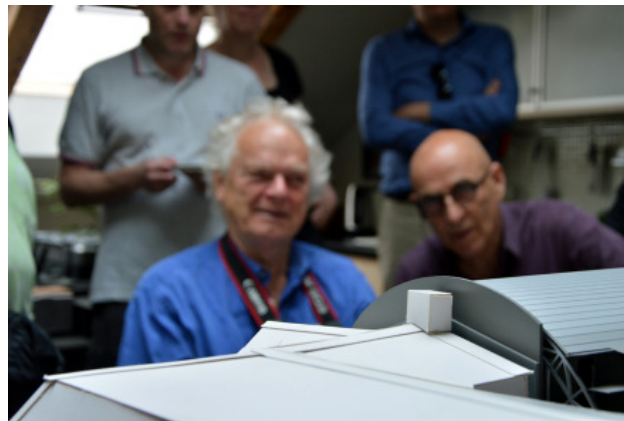
Erniel Lamers

Rens Schulze

Otto van Dijk

Menno Ongerling

Ruud Wilmink

VERSLAG
Studiereis Riga en Jurmala

Georganiseerd door
Genootschap Architectura et Amicitia
www.AetA.nl

Organisatie excursie
Roeland Dreissen
Otto van Dijk
Peter Sas

Foto's
deelnemers en internet